

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ANAYASA KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

4'üncü Toplantı

11 Şubat 2016 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Şentop'un, Kamu Denetçiliği Kurumunun kuruluş ve işleyiş süreci ile bireysel başvuru açısından önemine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Kamu Başdenetçisi M. Nihat Ömeroğlu'nun, Kamu Denetçiliği Kurumunun faaliyetleri ve görev alanları ile 6328 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu yürürlüğe girdikten sonra ortaya çıkan sorunlar hakkında sunumu

IV.- KONU

A) GÖRÜŞMELER

1.- Kamu Denetçiliği Kurumunun faaliyetleri ve görev alanları ile 6328 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu yürürlüğe girdikten sonra ortaya çıkan sorunlara ilişkin görüşmeler

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat :

Kayıt: Anayasa

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 2

11 Şubat 2016 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.02

BAŞKAN: Mustafa ŞENTOP (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Reşat PETEK (Burdur)

SÖZCÜ: Abdurrahman ÖZ (Aydın)

KÂTİP: Muhammet Emin AKBAŞOĞLU (Çankırı)

BAŞKAN – Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli katılımcılar -İnsan Hakları Komisyon Başkanımız da burada- Değerli Kamu Başdenetçimiz, basınımızın değerli mensupları; Başkanlık Divanımız adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Hoş geldiniz.

Toplantı yeter sayımız mevcut.

Anayasa Komisyonumuzun 26'ncı Yasama Dönemi Birinci Yasama Yılı 4'üncü Toplantısını açıyorum.

Bu toplantımızın gündemi 3 Şubat 2016 Çarşamba günü sizlere yazılı olarak ulaştırıldı, ayrıca e-posta adreslerinize de gönderildi.

Bununla beraber, Anayasa Komisyonu üye albümünü de sizlere ulaştırmıştık. Herhâlde gelmiştir ama ilave isteyen arkadaşlarımız olursa bundan ulaştırma, iletme imkânımız var. Komisyon üyelerimizle ilgili biyografilerinin olduğu bir metin.

Bugün gündemimizde Anayasa Komisyonundan geçen ve kanunlaşan 14 Haziran 2012 tarihli 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra ortaya çıkan sorunlar, uygulama, yeniden değerlendirilmesi gereken hususlar ve çözüm önerileri konusunda sunum var.

Bununla ilgili birkaç hususa değinmek istiyorum.

Malumunuz daha önceki toplantılarda da Komisyonumuzdan geçen temel hukuki düzenlemelerle ilgili bilgi alma, uygulamadaki sorunları görme diye bir formatta toplantılar düzenleyelim demiştik. Anayasa Uzlaşma Komisyonu ile ilgili bir önceki toplantımızda, geçen dönem, 24'üncü Dönem yapılan çalışmalar hakkında bilgi aldık. Bu sefer de Kamu Denetçiliği Kurumu ile ilgili kanun çıktıktan sonraki gelişmeler, uygulamada aksayan yönler, problemler üzerine Değerli Kamu Başdenetçisi Sayın Nihat Ömeroğlu Beyefendi'den bilgi alacağız.

Onun sunumundan sonra belki konuyu açmak üzere sorular sorulabilir, değerlendirmeler yapılabilir.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Şentop'un, Kamu Denetçiliği Kurumunun kuruluş ve işleyiş süreci ile bireysel başvuru açısından önemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN – Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu uzun bir sürecin sonunda ve birçok tartışmadan sonra Anayasa'nın 74'üncü maddesinde 2010 yılında yapılan bir değişiklikle sistemimize dâhil edilmiştir.

Bildiğiniz üzere, dilekçe hakkının düzenlendiği Anayasa'nın 74'üncü maddesinde, Kamu Denetçiliği Kurumunun görev alanı idarenin işleyişine ilgili şikâyetleri incelemek olarak tanımlanmıştır. Anayasa'nın ilgili maddesi gereğince Kamu Denetçiliği Kurumunun kuruluşu, görevi, çalışması, inceleme sonucunda yapacağı işlemler ile kamu başdenetçisi ve kamu denetçilerinin nitelikleri, seçimi, özlük haklarına ilişkin usul ve esasların da kanunla düzenleneceği belirtilmiştir.

Bu kanunla Kamu Denetçiliği Kurumu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurulmuş ve ilk başvuruları da 29/03/2013 tarihinde almaya başlamıştır. Yine geçici 1'inci maddesinin 5'inci fıkrasında mahallî idarelerin eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışları hakkında, kanunun bütün hükümlerinin yürürlüğe girdiği tarihten bir yıl sonra uygulanmaya başlanacağı belirtilmiş ve mahallî idarelere ilişkin şikâyetler de 29/03/2014 tarihinde alınmaya başlanmıştır.

Söz konusu düzenlemelerin esas olarak görüşüldüğü Komisyonumuz 6328 sayılı Kanun'un etkinliği, uygulamaları ve varsa aksaklıkları hakkında bir bilgilendirme toplantısı düzenlemenin yararlı olacağını değerlendirdi ve sizleri toplantıya davet ettik. Bu tür toplantılara da devam edeceğiz. Yasama organının çıkardığı kanunların uygulamasını da takip etmesinin uygulama açısından yararlı olacağını düşünüyoruz.

Bu çerçevede, başvurularda karşılaşılan aksaklıklar, başvuru mekanizmasının daha etkin ve verimli kullanılmasını sağlamak konusunda tespit edilen sorunlar, başvuru mercilerinin çokluğunun oluşturduğu karmaşa tabiri caizse ve çözüm önerilerinin değerlendirilmesi amacıyla, Kamu Denetçiliği Kurumunu temsilen Kamu Başdenetçisini toplantıya davet ettik.

Hoş geldiniz.

Birazdan kendi görüşlerini ifade edecekler.

Değerli üyelerimiz, değerli arkadaşlar; bu toplantımızın diğer önemli bir sonucu da mevzuata uygun ve nitelikli başvuruların yapılmasını sağlayarak bireysel başvuru yollarının etkinliğini artırmak ve böylece başvuru hakkının daha aktif ve verimli hâle getirilmesini sağlamaya katkı sunmaktır.

Bildiğiniz gibi, Mecliste bireysel başvuru yapılabilen üç ihtisas komisyonu bulunmaktadır: Dilekçe Komisyonu, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ve Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 3

Bunlardan Dilekçe Komisyonu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin en eski ve köklü komisyonlarından. Yüzyıldan fazla bir zamandır vatandaşlardan gelen dilek ve şikâyetler, Parlamenta gelen dilek ve şikâyetler bu komisyonunda değerlendirilmektedir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu yirmi beş yılı aşkın bir süredir insan haklarının ihlale uğradığına dair iddialarla ilgili başvuruları incelemekle görevlidir.

Yine, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, kadın erkek eşitliğinin ihlaline ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa dair iddialarla ilgili başvuruları incelemek ve gerekli gördüğü hâllerde ilgili mercilere iletmektedir.

Ayrıca, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını, insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka, hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak üzere kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu, bireysel başvuru yolları açısından da büyük önem taşımaktadır.

Son olarak, bilgi edinme kapsamında her kurumdan olduğu gibi Türkiye Büyük Millet Meclisinden de bilgi talep edilebilmektedir. Yine Başkanlık İletişim Merkezi (BİMER) ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) gibi başvuru mercileri de bulunmaktadır.

Ayrıca, şu anda Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminde olan ve kanunlaşmayı bekleyen Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu mevcuttur.

Değerli üyelerimiz, kısaca çerçeve çizmeye çalıştığım hususları da içine alacak şekilde genel bir değerlendirme yapmak üzere önce Kamu Başdenetçisi Sayın Nihat Ömeroğlu'ndan başlıyoruz.

Buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.- Kamu Başdenetçisi M. Nihat Ömeroğlu'nun, Kamu Denetçiliği Kurumunun faaliyetleri ve görev alanları ile 6328 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu yürürlüğe girdikten sonra ortaya çıkan sorunlar hakkında sunumu

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Anayasa Komisyonumuzun Sayın Başkanı, Başkan Vekili ve değerli üyeler; ben ve arkadaşlarım hem şahsım adına hem kurum adına hepinizi saygıyla selamlıyoruz.

Öncelikle, Sayın Başkanımıza, bize, sizlere sunum fırsatı verdiği için şükranlarımı arz ediyorum.

Şüphesiz Türkiye Büyük Millet Meclisi milletin iradesinin tecelli ettiği en yüce organdır. Kurumumuz da Anayasa'nın 74'üncü maddesinden esinlenerek Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı -ki Meclise bağlı tek kurum- olarak faaliyetini fonksiyonel olarak 29/3/2013 tarihinden bu yana yürütmektedir.

6328 sayılı Kanun uyarınca biz üç yılı aşkın süreden bu yana bireylerimizden, tüzel kişilerimizden, yabancı veya vatandaş ayrımı yapmaksızın 19.500'e yakın bir şikâyet başvurusu aldık ve bunları -ortalama bin tanesi hariç- yasa ve yönetmeliğimizde yazılı kurallar çerçevesinde sonuçlandırdık.

Ben ne kadar süreyle konuşacağımı bilemiyorum ancak çok değerli vakitlerinizi almamak için, sunum planında 5 madde hâlinde, başlıklar hâlinde bunları arz etmişiz. Bunlardan öne çıkanları size sunmayı arzu ederim zamanınızı almamak için, daha sonra Sayın Başkan, Başkan Vekili ve tüm üyelerin de bize soracakları soruya cevap arz etmeye hazırız.

Burada Komisyonunda bulunan çok değerli vekillerimizin ombudsmanlığın ne olduğunu, tanımını, tarihini, görev ve yetkilerini bildiklerini düşünüyorum. Ben size global olarak bir çerçevesini çizmek isterim.

Kamu Denetçiliği Kurumu, gerçekten 2010 Anayasa değişikliğiyle, Türkiye'de bir milattır diye değerlendirebiliriz. Özetle, devlet kendine güvenerek kendini bireyin denetimine açmış durumda. Birey ücretsiz, son derece seri bir şekilde kurumumuza başvurabiliyor -deyim yerindeyse- direkt olarak idarenin işleyişine iştirak ediyor.

Nasıl bir iştirak bu? Çünkü biz o şikâyet dilekçesi üzerine birey adına tüm idarelere karşı şikâyet konusyla ilgili bilgi, belge, aynı zamanda açıklamalarını otuz gün içerisinde istiyoruz. Yasa gereği bu süre içinde idareler bunu vermek durumunda. Bazen olayın çok spesifik olması sebebiyle bu süre aşılabiliyor. Biz toleranslı davranıyoruz. Bir ayda gelmiyor, iki ayda gelebiliyor. Kurum, kanunda yazılı olduğu üzere ayırım gözetmeksizin etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak için idarenin ayırım olmadan tüm eylem ve işlemlerini, yine ilk defa -hiçbir kanunda yoktur- kamu görevlilerinin tutum ve davranışlarını insan haklarına dayalı olarak, adalet anlayışı içerisinde, hukuk ve hakkaniyet açısından incelemek, araştırmak ve idarelere önerilerde -yönetmeliğimizde yazılı olduğu üzere- tavsiyelerde bulunmakla görevlidir.

Kamu Denetçiliği Kurumunun inceleyemeyeceği 4 kırmızı çizgi vardır. Bunlar:

Birincisi: Cumhurbaşkanımızın kararları, tek başına imzaladığı emirler ve kararlar.

İkincisi: Hepinizin bildiği gibi, yasama faaliyetlerine ilişkin olan işlemler.

Üçüncüsü: Yine Türkiye'de bir milattır -onun altını çizerek arz ediyorum- yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlar. Meclisimiz burayı çok sınırlamış. Sadece yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararları inceleyemeyiz. Hepinizin bildiği gibi, hâkimin tutuklanması, salıverilmesi, arama kararı vermesi, zapt etme kararı vermesi, adli uyarıda bulunması ve benzeri konulara, cezaların alt ve üst sınırlarını takdir etmesi; biz bunlara karışamayız. Onun içerisinde, gerek Adalet Bakanlığının gerek Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulunun idari mahiyetteki işlem ve eylemlerine ve yargı yetkisinin kullanılmasının haricindeki süreç, kurumsal anlamda -ki Avrupa'da da bu böyledir- direkt hâkime değil de muhatabı olduğu konusuna göre Hâkimler Savcılar Yüksek Kuruluna veya Adalet Bakanlığına biz tavsiyede bulunabiliriz.

Bir hâkim on beş gün içerisinde kararı yazmak zorundaysa usule göre ve bunu yedi sekiz ayda yazmıyorsa bunun yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlardan olmadığı düşüncesindeyiz ve biz bu süreçte çalışıyoruz.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 4

Aynı zamanda, yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin -bunun üzerinde bilhassa duruyorum- hatta birçok Avrupa ombudsmanı "Yargıyla çatışsın." dedi bize. Biz çatışma niyetinde değiliz. Ama tutum, davranış yönünden -ve bize geldi bu şikâyetler- insan hakları ihlalleri yönünden biz yargı yetkisinin haricindeki şeyleri kurumumuz adına inceledik. Lojman geliyor, disiplin cezası geliyor, hatta atama ve tayin geliyor. Biliyorsunuz, HSYK dediğimiz Hâkim ve Savcılar Yüksek Kurulu sonuç itibarıyla idari bir kurul, hani birçoğu yargıçlardan oluşmakla birlikte idari bir kurul.

Bir diğer konu, efendim, bu da bir milat Türkiye'de: Türk Silahlı Kuvvetlerinin sırf askerî nitelikteki faaliyetleri. Hepimiz "sırf" kelimesinin... Yani son derece sınırlı faaliyetlerini biz inceleyemiyoruz. Onları siz de biliyorsunuz. Aynı zamanda, zaten bu kanun konuşulurken Mecliste, tutanaklarda da mevcut, Millî Savunma Bakanlığının bu konudaki temsilen görüşleri de mevcut, orada örnek veriyorum: Türkiye Büyük Millet Meclisinde -Allah korusun- bir savaş esnasında karar verme durumunda Türk Silahlı Kuvvetlerinin yaptığı operasyonlar veya ülkemiz uzun süreden beri biliyorsunuz terörle şey, bir sıcak takip dediğimiz yasa dışı unsurların takibi anlamında veyahut da İç Anadolu Bölgesi'nde, Ege'de, Akdeniz'de yapılacak bir tatbikat ve benzeri, aynı zamanda buna benzer sırf askerî nitelikteki faaliyetlere biz karışmıyoruz. Fakat bu tür işlem ve eylemler esnasında, bir tatbikat esnasında eğer insanlarımız mal veya mülkünde bir zarara uğramış iseler mahkemeye gitmeden önce bize gelebiliyorlar. Çünkü Millî Savunma Bakanlığı da, onun bünyesindeki Genelkurmay vesaire de sonuç itibarıyla bir haksız eylemde bulunmuş olabiliyor. Mesela önceki gün 14 şikâyet geldi astsubaylardan. Bu da terörle mücadelede belirlenen iller yönünden ek tazminatlarının ödenmediğine dair -örnek veriyorum- veya disiplin cezası verildiğine dair.

Çok böyle uç bir örnek vereceğim. Askerî gazinolara kılık kıyafet yönünden başörtülü karı-kocanın alınmamasına dair şikâyet geldi. Sonra, bizim kurumumuzun temel işlevi uzlaşma olduğu için, bu işi uzlaşmayla götürdük.

Şunu diyorum: Daha önceki yasada, 2006 yılında Anayasa Mahkemesine götürülen yasada bunların hiçbiri yoktu. Ama 29/6/2012'de çıkan 6328 sayılı Yasâ da bunlar mevcuttur.

Bunun haricinde biz idareden gelen her türlü eylem ve işlemi incelemeye, araştırmaya ve öneride bulunmaya yetkiliyiz.

İdarenin işlem ve eylemlerine karşı bize başvurulabilmesi için en önemli konu... Yasamızdan kaynaklanıyor bu. Venedik Komisyonunun önerisi de bu yöndedir, bazı çevrelerde bu eleştiriliyor. İdari başvuru yolları tüketildikten sonra bize başvurabiliyorlar. İdari başvuru yolları bireye karşı kamu otoritesi tarafından yapılan herhangi bir eylem ve işlem üzerine, ilgili, önce o idareye veya o idarenin üstüne müracaat edecek, eğer oradan bir ret kararı gelirse retten itibaren altmış gün, ret kararı vermedi altmış gün içinde idare karar vermezse altmış gün üzerinden bize altı aylık süre içerisinde başvurabilir, biz inceleme ve araştırmalarımızı azami olarak altı ay içerisinde bitirmek durumundayız.

Bir diğer yönden, efendim, karar türlerimiz: Evvela bir ön inceleme yapıyoruz. Bu ön incelemede yasamızın aradığı ön koşullar var ise biz, inceleme araştırmaya giriyoruz. Örneğin eğer idari başvuru yolları tüketilmemişse yasa gereği -vatandaşlar bundan şikâyet ediyorlar tabii- biz ilgili idareye gönderme kararı veriyoruz. Bunu da vatandaşımıza veya bireyimize tebliğ ediyoruz. İdare altmış gün içerisinde buna karşı olumlu veya olumsuz bir cevap verecek. Vatandaşın hakkı kaybolmuyor tekrar bize müracaat imkânı var.

Bir de davalarımızın çoğunluğunu gönderme ve incelemelik kararları oluşturuyor. İncelemelik kararlarından kastımız... Tabii, bireysel başvuru esasına göre çalışan, Sayın Başkanım, üç kurumdan bir tanesi bizim kurumumuz: Anayasa Mahkemesi, Kamu Denetçiliği Kurumu ve İnsan Hakları Kurumu. Bizim resen incelemeye, araştırmaya geçme yetkimiz yoktur. İncelemelik kararları oldukça fazla bir sayı tutuyor, gönderme kararlarımız oldukça fazla bir sayı tutuyor. Zaten burada istatistiklerde de sizlere bunları arz ettik. Mesela incelemelik kararlarından kurumun görev alanına girmeyen, eğer yargıya intikal eden bir konu varsa veya yargı tarafından çözülmüş bir konu varsa biz bunlara müdahale edemiyoruz yasa gereği.

Süre içinde yapılmayan başvurular. Sebepleri, konusu, tarafları aynı olup incelenmekte olan veya daha önce sonuçlandırılan konuları inceleyemiyoruz.

Belli bir konuyu içermiyorsa... Genelde bu Dilekçe Komisyonumuza da, İnsan Hakları Komisyonumuza da, Kadın Erkek Fırsat Komisyonuna da dilek, temenni ve öneriler oluyor. Bize mutlaka bir şikâyet olması gerekiyor somut anlamıyla, onlara bakamıyoruz.

Kanuna göre şikâyet başvurusunda bulunması gereken bilgilerin bulunmaması ki onda da biz oldukça süspansiyon sahibiyiz. Mesela TC kimlik numarasını yazmıyor, adresini yazmıyor. Arkadaşlarımız, uzman arkadaşlarımız hemen her türlü iletişim araçlarını... Yönetmeliğimizde de var. Zaten haberleşme önce elektronik ortamda olmak durumunda. Telefon ediyorlar veyahut da mesaj atıyorlar veyahut da elektronik posta yoluyla ulaşıp bu eksikliğini giderip biz gene inceleme araştırmaya devam ediyoruz.

Bir de en önemlisi, bireysel başvuru esasına göre çalıştığımız için, menfaat ihlali yoksa biz bunları da inceleyemiyoruz.

Tabii, bu şeyler giderildikten sonra bize başvurusunda herhangi bir yasal engel de yok efendim.

Kurumumuzun en önemli özelliği tüm dünya ombudsmanlık kurumlarında olduğu gibi, bizim yaptırım gücümüz yoktur. Bir anlamda belki gücünü de buradan alıyor. Nasıl gücünü buradan alıyor? Biliyorsunuz mahkeme ilamlarına Anayasa gereği herkesin uyması gerekir. Kamu otoriteleri, yetkilileri mahkeme ilamını tartışmak durumunda değildir ama bizimkini tartışabilirler. Biz gönderiyoruz bunlara gerekçemizi. Belki bakanınız olmuştur "ombudsman.gov.tr" Bizim yazdığımız kararlar, uluslararası işte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi kararlarının bir benzeri. Şüphesiz onlarla kıyas kabul edilmez ama eğer lütfedip bakarsanız, burada özellikle inceleme araştırması tamamlanan konularda ciddi bir zihinsel yoğunluk yaptığımızı ve her türlü şeyi araştırdığımızı söyleyebilirim.

İlgilileri dinleyebiliyoruz -bakın, mahkemelerle kıyas yapabilmemiz adına söylüyoruz- şikâyetçiyi dinleyebiliyoruz, tanık dinleyebiliyoruz, bilirkişi mütalaası alabiliyoruz veya bilirkişiyi dinleyebiliyoruz. İşin mahiyetine göre -biraz sonra arz edeceğim

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 5

kurumumuzun güçlendirilmesi adına birtakım önerilerimiz olacak, zaten Adalet Bakanlığında bu taslağımız da görüşülüyor-mahallinde inceleme, araştırma yapabiliyoruz. Bundan bir hafta önce bendeniz ve arkadaşlarım Yozgat'taki korunma ve barınma merkezini ziyaret ettik. Benden önce Kamu Denetçimiz Sayın Elkatmış geri iade merkezlerini şey yaptı... Hemen vurgulayayım çünkü biz Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlıyız. Bizim buraları ziyaret etmemiz çok önemli. İddia ediyoruz, kurumumuz, Türkiye'de en bağımsız ve tarafsız bir kuruluştur. Bundan bir hafta önce, ben, yine, diğer kadın ve çocuk haklarından sorumlu -bu da Türkiye'de bir milat, belki bu kelimeyi çok kullandım- başkanetçiye... Sırf kadın ve çocuklardan görevli bir ombudsman da görevlendirmemiz gerekir diye kanunda var. Şu an bizim kadın ve çocuklardan, dezavantajlı grup dediğimiz her şeyle ilgilenen bir denetçimiz de var. Bunlarla beraber, uzman arkadaşlarımızla, hem Gaziantep İslahiye'deki çadır kentleri ziyaret ettik. Aynı zamanda üç gün kadar orada şey yaptık, ondan sonra Kilis Öncüpınar'daki konteyner kentleri ziyarete gittik. Bununla ilgili, biz, kurumsal anlamda bir özel rapor hazırlıyoruz.

Bunu neden arz ettim? Şimdi yasada "Mahallinde gidip araştırma inceleme yapılamaz." gibi bir yorum olabilir. Oysa inceleme ve araştırmanın mahiyetini de zaten bize göre mahallinde inceleme ve araştırma... Ancak bunu yasal olarak düzenlemek için kanunumuza koyduk. Mesela İstanbul'da Kurtköy'de 289 vatandaşımız gayrimenkullerine 2/B uygulamasının yanlış uygulandığını söylediler. Bizim mutlaka gidip oradaki kadastro paftaları uygulamamız gerekir. Fakat yine yasamızda var, maalesef, biz kamu görevlisine ancak 75 lira ücret verebiliyoruz yani bu profesör olabilir, doçent olabilir veyahut da sahasında yetkin, eğer kamu görevlisi değilse 150 lira olacak. Ve biz hiçbir zaman bilirkişi bulamıyoruz. Bazen -itiraf etmek zorunda kalayım- vatandaşa diyoruz: "Eğer siz kendi rızanızla böyle bir müracaat masrafı karşılız diyorsanız biz bunu karşılıyoruz." Nitekim bununla ilgili müracaatlar oldu.

Dolayısıyla, bir mahkeme gibi çalışmakla birlikte ancak mahkemeden çok daha seri, çok daha hızlı, altı ay içerisinde - kararlarımızda göreceksiniz- bir hukuki metin ortaya koyuyoruz. Anayasal kurumun ve aynı zamanda yasal bir kurumun hukuki çalışmalara çıkan bir metin ortaya çıkıyor.

Kurumumuzun hiçbir yararı olmasa -ki temel gerekçeden bir tanesi yargının işini hafifletmek ama biraz sonra arz edeceğim, bizim yetkilerimiz çok zayıf- hiçbir şey yapmasa üç yıl, beş yılda sürecek davaların, bizim verdiğimiz bir karardan, tavsiye kararından sonra altı aya, bir seneye, iki seneye indiğini iddia ediyoruz. Ve çoğu mahkemeye giden kararların çoğunda da bizim -övmek gibi olmasın- yaptığımız tespitlere uygun kararlar çıktı.

Demek ki sadece yaptırım gücümüz yok ama mahkemenin -tanık da dinleme dâhil- bütün fonksiyonlarını şey yapabiliyoruz.

Burası önemli. Bakınız, bizim tavsiye kararlarımızda -yönetmelik gereği bunlar- idarelere yaptığımız örneklerden bunların hepsi ya hatalı davrandığının kabulü, zararın tazmini... Hemen örnek veriyorum: Skorsky helikopterleriyle LİMAN-İŞ Sendikasına yapılan bir baskın vardı Emniyet tarafından, şikâyet edildi, biz burada hak ihlali gördük, tazminat ödenmesine karar verdik, polis tutum ve davranışını burada eleştirdik ve İçişleri Bakanlığı tazminat ödemeye hazır olduğunu ifade etti. Örnek olarak veriyorum bunu.

Zararın tazmini, işlem yapılması veya eylemde bulunması doğru bir şekilde.

Mevzuat değişikliğinin yapılması. Bu yetkimiz de var. Gerekirse mevzuat değişikliğinde bulunuyoruz. Zaten birçok kurum ve kuruluşa bulunduk. Bunlardan bir iki tanesinde idarelerimiz uydu, özellikle SGK bunu mevzuatta değişiklik yaparak yasal hâle getirdi.

Bir işlemin geri alınması, kaldırılması, değiştirilmesi veya düzeltilmesi, uygulamanın düzeltilmesi, uzlaşmaya gidilmesi, tedbir alınması. Bunun haricinde de ucu açık, başka olaya göre tavsiye kararlarında bulunma imkânımız var. Ret kararları zaten bireyin haklı olmadığını ortaya koyup gönderiyor. Bu da bir anlamda idarenin motivasyonunu sağlıyor ve geri dönüş sağlıyor. O anlamda böyle bir fonksiyonu var.

Karar verilmesine yer olmadığına... Hukukta da vardır; eğer inceleme, araştırma esnasında idare söz konusu şikâyeti yerine getirmişse konusu kalmadığı için kaldırıyoruz veya şikâyete konu talepten vazgeçilmesi oluyor. Şikâyetçinin ölümü veya tüzel kişiliğinin sona ermesi... Bu inceleme devam ederken eğer yargıda dava açıyorsa, bu hâllerde onları veriyoruz.

Ben genel anlamda kurumumuzun işleyişine ilgili şeyi yaptım, istatistiklerimiz de orada, bu soru-cevap bölümünde şey yapayım. Arzu ederseniz, bu uygulamada görülen birtakım aksaklıklar, tespit ve önerilerimize geçmek isterim.

Uygun görüyor musunuz Sayın Başkan?

BAŞKAN – Tabii, buyurun. Bu daha önemli.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Efendim, tabii, kurumumuzun temel işlevi insan haklarına saygılı ve hukukun üstünlüğü anlayışının egemen olduğu bir kamu idaresinin oluşmasına, gelişmesine katkıda bulunmak.

BAŞKAN – Nihat Bey, yalnız sunumda 31 Aralık 2015 itibarıyla şikâyet başvurularıyla ilgili bilgiler filan var. Onları da bir genel olarak fikir edinmek için görsen iyi olur bence.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Hayhay.

Şimdi, bakın efendim, demin arz ettiğim çerçevede en çok bize gelen -tabii hepimizin bildiği gibi- kamu personel rejimiyle ilgili, yüzde 26'lık bir oran. İkincisi, eğitim, öğretim, gençlik ve spor, yüzde 21'lik bir oran. Ondan sonra çalışma ve sosyal güvenlik yüzde 6'larda. Orman, su, çevre ve şehircilik yüzde 6, mahallî idarelerce yürütülen hizmetler yüzde 5, insan hakları yüzde 5,40. Aslında bu şeyler bize yanıtlanmasın, bazen şikâyetler iç içe de geçebiliyor. Yani "insan hakları" derken içine maliye de girebiliyor, eğitim de girebiliyor. Biz böyle bir tasnifte bulunduk. Bu şekilde, mesela mülkiyet hakkı yüzde 3,10 gibi; gıda, tarım ve aşağıya kadar iniyor.

Bölgelere göre en çok şikâyet gelen bölge İç Anadolu Bölgesi, yüzde 28'lik bir oran; sonra Marmara Bölgesi, ondan sonra Ege Bölgesi, Karadeniz Bölgesi, Akdeniz diye devam ediyor. En düşük Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Doğu Anadolu Bölgesi. Doğrusu, ben en çok oralardan bir şikâyet bekliyordum fakat oralardan çok az şikâyet...

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 6

Kurumumuzun bir diğer temel hedeflerinden bir tanesi -her zaman onu gerek farkındalık yaratmada yaptığımız çalışmalarda gerek konferanslarımda ve medyaya verdiğim röportajlarımda- adaletle hızlı erişim ve haklar kültürünün gelişmesine, yerleşmesine katkı sağlamak. Bu üç şey bizim için de çok önem arz etmektedir.

6328 sayılı Kanun'un uygulanmasında kurumun güçlendirilmesine ilişkin tespit ve önerilere gelince:

Söz konusu hususlar, gerek kurumun uygulamasında karşılaşılan durumlar ışığında gerekse gerçekleştirilen yurt dışı ziyaretler ve uluslararası projeler kapsamında iyi uygulama örneklerinden elde edilen bilgilerdir.

Solumda oturan arkadaşımız aynı zamanda hukuk doktoru, kendisi hâkim; sağ olsun, aşağı yukarı iki yılı aşkın süredir bizim kurumumuza katkı veriyor: Servet Alyanak. Yine, Bakanlık Tetkik Hâkimimiz Sayın Önder Demirci aynı şekilde kuruma iki yılı aşkın süreden beri büyük katkılarda bulunuyor. Sonuç itibarıyla, hukuk üretmeye gayret eden bir kuruluş olduğu için, bunun gibi 12-13 arkadaşımız bizimle beraber çalışıyorlar.

Onda da ben dönemin Meclis üyelerine buradan şükranlarımı sunuyorum Plan ve Bütçe Komisyonu başta olmak üzere. 28'inci maddemizi ivedi olarak değiştirdiler ve biz hâkimlerden ve uzmanlardan en az iki yıl süreyle yararlanma imkânı bulabildik. Yoksa bizim çalışmamız mümkün değildi. 657'ye göre biliyorsunuz görevlendirmeler 6+3, 9 aylık şeylerde. Onu da burada ifade etmek isterim.

Hemen en temel konu, 74'üncü maddesinde... Bu, maalesef ben ve denetçilerimiz arasında sorun yaratıyor, onu da çok rahat bir şekilde şeffaf olarak şey yapıyorum. Bu konuda arkadaşlarla hukuki yorum konusunda anlaşamıyoruz. Anayasa'nın 74'üncü maddesinde çünkü "Kamu denetçisine başvurur." diyor, oysa 6328 sayılı Kanun'da "Kuruma başvurur." diyor; bir.

İkincisi: 2006'da iptal edilen kanunda -ben affınıza sığınıyorum, o dönemde görev yapan Meclis Başkanını ve başkan vekillerini, yönetimi eleştirme anlamında söylemiyorum çünkü biz siyasetten uzak, nötr bir durumdayız, ben bir tespitte bulunuyorum- daha önce bu kurumun kurul hâlinde çalışması öngörülmüş, 1 başkan ve 10 üyeden oluşuyor, kararlar da kurul şeklinde veriliyor ve aralarında kendileri başkanlarını seçiyorlardı. Fakat daha sonra, o zamanki Avrupa ombudsmanı, dönemin Avrupa Birliği ombudsmanı -ki on yıl oy birliğiyle Avrupa Parlamentosuna seçilmiş, hemen komşumuz- Yunanlı Nikiforos ondan sonraki kanunun çalışmalarına katılıyor -bunların hepsi kanun çalışmalarında var- müdahale ediyor "Bu kurum, kurul şeklinde çalışmaz, işlevsel hareket edemez, kurumun bir tane ombudsmanı olur -onun deyimiyle, uluslararası deyimiyle- diğerleri ombudsmanın tayin edeceği yardımcılarında oluşur." diyor. Nitekim yasa bu şekilde değişiyor ve kurul hâlinde çıkarılıyor. 1 kamu başdenetçisi -taslakta 10 kişiydi, Mecliste 5'e düşürülüyor- 5 denetçiden, 1 de genel sekreter ile yeterli personelden oluşuyor.

Burada yer olsa arkadaşlarımı da çağırarak istedim, fazla şey yapmak istemedim. Kanunun 6'ncı, 7'nci, 8'inci maddeleri çok net. 6'ncı maddesi -biz onu da düzeltiyoruz- diyor ki: "Başdenetçilik; Başdenetçi ve denetçilerden oluşur." Aslında kurumumuzda başdenetçi var, "başdenetçilik" diye bir kurul yok. Arkadaşlarım bunu yanlış anladı. Bunu da biz istişari mahiyette bir toplantı olarak her ay veya geride daha sık yapıyorduk... Sonra arkadaşların isteği üzerine bunlar askıya alındı ancak 6/2'nci madde "Kurum, Başdenetçi tarafından yönetilir ve temsil edilir." 7'nci madde de kamu başdenetçisinin bütün görevleri sayılmış.

Başından beri -gelecek karma komisyona da arz edeceğimiz- denetçi arkadaşlarımız bir anlamda haklı olarak "Bizi Meclis seçti yani karma komisyon seçti, sizi Genel Kurul seçti." Biz burada ne yapacağız? Yasa, kamu başdenetçiliğinin görevleri içerisinde denetçilerin görevini -tüm yetki ve temsil başdenetçide- şöyle tanımlamış: "Başdenetçi tarafından verilen görevleri yapmak." 7/2b "...Başdenetçiye yardımcı olmak."

Efendim, inceleme, araştırma yetkileri dahi yoktur, başdenetçi ne derse o sahada çalışırlar. Ben 5 denetçiye tüm idari görevleri böldüm; millî savunma dedik, çevre dedik, maliye dedik. 5 arkadaşımız 12'nci madde çerçevesinde bağımsız, tarafsız çalışıp... Kanun diyor ki: "...önerilerini başdenetçiye sunarlar." Başdenetçi idarelere önerir sonra. Kanun çok açık.

Üzülerek ifade edeyim, hani arkadaşlarımızla bu konuda hukuki yorum farkımız var; onlar adına burada dillendiriyorum, objektiflik adına, dürüstlük adına şey yapıyorum, bu konuda görüş de istedim. "Hayır." diyorlar, 5'i de aynı düşüncede "Siz kamu başdenetçisi olarak, evet, bize görev verirsiniz ama tavsiyeyi, öneriyi biz yaparız. Biz çalışırız, size göndeririz, siz bir üst yazı yazarsınız, bunu idarelere gönderirsiniz." Bunu ben sizlerin takdirine bırakıyorum. Eğer yasa maddesi... Biz bu idarelere öneride bulunmanın kamu başdenetçisinin görevinde olduğunu ve bunun da üç yıldan beri böyle uygulandığını arz ederim ama ben yasadaki boşlukları şey yapmak istiyorum.

Dolayısıyla, kanunda tabii sadece "kamu denetçisi" ibaresi olduğu için, "başdenetçi" ibaresi olmadığı için Anayasa'nın 74'üncü maddesinde bu şekilde sınırlandı ama yasa farklı çıktı.

Arkadaşlar diyor ki: "Kardeşim, ben sizden izin almak durumunda da değilim. Bana geldi mi kamu denetçisi..." Çünkü "Anayasa Kamu denetçisine müracaat eder." diyor, "Ben kamu denetçisiyim." diyor; doğru, sıfatları da öyle; tabii işleyiş öyle değil, kanun da öyle değil; böyle bir sıkıntı var. Gelecekte inşallah ülkemiz adına yeni, modern ve şeyden uzak bir anayasa yapılır da ben bunu özellikle arz etmek istiyorum.

En önemlisi, bütün dünyanın, Avrupa'nın ombudsmanlık kuruluşlarında bu kurumlar bir anlamda ara bulucu kurumlardır. Sorunların temelindeki sorunları öncelikle uzlaşma yoluyla çözerler. Avrupa'nın birçok ülkesine arkadaşlarım da gitti, ben de gittim. Örnek vereyim, en büyük ombudsmanlık, kırk yıldan beri Fransa -"mediator" deniyor- otuz dört yıldan beri İspanya; faşizmden kurtulur kurtulmaz bu şeye gelmişler. Aynı şekilde -dün yolcu ettim- Portekiz Ulusal Ombudsmanı -biraz sonra yetkilerine de geçeceğim- kırk yıllık bir şey. İsveç'te 1809'da anayasal kurum hâline gelmiş. Fiilen 1713'ten beri devam ediyor. Belki kısaca tarihini de okumuşsunuzdur, bizim tespitimiz değil, İsveç'te 300'üncü yıl dönümünde resmen bize müracaatla "Bu kurumun ana vatani

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa : 7

Osmanlıdır, Türkiye Cumhuriyeti topraklarıdır, beraber sempozyum yapalım.” dediler. Dışişleri Bakanlığından bize bu teklif geldi İsveç Ombudsmanından, çok etkin ve yetkin. Biz severek kabul ettik fakat o sıra Gezi olayları oldu, Batı, bunda çok ısrar etmemize rağmen, “Bunlar şeyde de oluyor.” dememize rağmen gelmediler ancak İsveç Büyükelçiliği resmî yazıyla “Sizinle sempozyum yapmayı...” İsveç Büyükelçiliğiyle sempozyum yaptık, basın toplantısı yaptık çünkü XII. Şarlı Ruslara yenilince beş yıl bu topraklarda misafir kalmış, Osmanlı idari sistemini incelemiş, 1713’te bir ferman yayınlamış ve kendine bir ombudsman, bir elçi, güvenilir adam atamış. Ondan sonra İsveç’te tekrar işte, özellikle kamu idaresi işleyişinde büyük bir şey olmuş. Şu anda Moldova sınırlarında Bender Kalesi ile şu an Edirne Lalapaşa sınırları içerisinde bulunan Timurtaş Paşa Konağı’nda beş yıl her türlü ihtiyacını Osmanlı karşılamış, misafir kalmıştır, tekrar ülkesine beş yıl sonra dönmüştür. Hiçbir zaman ona, Krala “esir” denmemiştir ve “misafir” denmiştir. Bir diğer ismi de -ben onu sonra öğrendim- “Demirbaş Şarlı” Neden “demir”? Çünkü onu o kadar önemsiyoruz ki demirbaş kaydedilmiş her türlü şeyi. Bizim için devletin o beytülmalî ne kadar kıymetliyse bu insan da o kadar kıymetli. Bunu da bir anekdot olarak şey yaptım.

En önemlisi, ara buluculuk. Onun yasaya geçmesi gerekir. Biz yasamıza bunu koyduk ve dedik ki idarelere, uzlaşma konusunda... Bu da kanunumuzda yok. Özellikle denetçi arkadaşlarımızın kişisel olarak girişimleri oluyor. Mesela -ismini vermeyeyim- bir bakanlık müsteşarından aylardan beri biz bir cevap alamıyoruz, randevu vermiyor denetçimize. Denetçimizi iyi kötü Meclis seçti. Neden? Çünkü kanunda bir yaptırım yok. Biz yasamızda dedik ki: “Uzlaşma konusunda veyahut da Kamu Denetçiliği Kurumu ile kurumlar, kuruluşlar, idareler işbirliği yapmak zorundadır.” Biz idareden bunu anlıyoruz. O zaman, bu ara buluculuk şeyi verildiği vakit bize, biz bunu öncelikle hiç şikâyet olmadan birey ile idare arasındaki sorunları ara buluculukla gidermek istiyoruz. Adalet Bakanımız Sayın Bekir Bozdağ kendilerini ziyaretlerimde “Biz Kamu Denetçiliği Kurumunda idare ile birey arasında resmî ara bulucu olarak da düşünüyoruz.” dedi ama hangi aşamada, şu an bilmiyorum.

İkincisi: Tüm Avrupa ombudsmanlarında -bu hem AB üyelerinde- ombudsmanın resen harekete geçme yetkisi vardır, resen. Herhangi bir bireysel başvuru olmadan girmesi gerekir. Bizim bu yetkimiz yoktur. 2013, 2014, 2015 raporlarında “ombudsmanlık” diye bir bölüm açtılar. Bunlar da Kamu Denetçiliği Kurumunun kararlarından, faaliyetlerinden dolayı -övgüyle demeyelim ama- bizi uluslararası standartlarda çalışan bir kurum olarak nitelediler ve bir anlamda da desteklediler. Üç raporda da Kamu Denetçiliği Kurumuna resen inceleme yetkisi verilmesi; aynı zamanda mahallinde inceleme, araştırma yetkisi verilmesi, bir diğerinde de Meclis Başkanlığına bağlı olan bu kurumun verdiği kararlarda Türkiye Büyük Millet Meclisinin arkasında durması.

Belki Haluk Bey bu çalışmaların birçoğuna iştirak etmiştir. İlk defa geçen yıl karma komisyonda Halil Ürün Bey -ben burada Halil Ürün Bey’i şahsen minnetle anıyorum- güzel bir uygulama yaptı, kamu personel rejimi, efendime söyleyeyim, ÖSYM sınavlarıyla ilgili, bir de bir kurumda, aynı zamanda eğitim ve gençlikle ilgili... Sosyal Güvenlik Kurumu üst düzey yetkililerini çağırdı, karma komisyonda hesap ver deyince “Arkadaşlar, bakın böyle böyle kararlar var, bunlara neden uymuyorsunuz?” diye, “Bizim uzmanlarımıza, yetkililerimize şey yapın. Bu, bence çok güzel bir uygulama. “ Çünkü burada çok değerli yasama uzmanlarımız vardı, bizim kararlarımızı incelesinler komisyon hâlinde. Onlar da hukuka ve hakkaniyete uygun görüyorlarsa bence idarelerin Meclis yazısına uymaları gerekir diye düşünüyorum ben.

Onun için, biz ara buluculuğun yasal düzenleme hâline gelmesini istiyoruz. Resen inceleme yetkisi verilmesini istiyoruz. Tabii, bu siyasi iradenin takdirine kalan bir şey. En azından insan hakları ihlalleri, temel hak ve özgürlükler ve dezavantajlı gruplar veya hassas gruplar dediğimiz kadın, çocuk, engelli, yaşlı, LGBT vesaireyle ilgili olarak bize resen harekete geçme yetkisini biz yasa değişikliği taslağına koyduk.

Nitekim 2015 Avrupa İlerleme Raporu beni iki noktada eleştirdi. Birincisi, Bize “Güneydoğu olaylarına el atmadınız.” dediler, ondan sonra “Yolsuzluklarla ilgili sessiz kaldınız.” dediler. Tabii, yolsuzluk iddiaları biliyorsunuz evvela adli yargıyı ilgilendiren bir durum, bu şeylerin birçoğu da yargıya intikal etmiş, bazıları sonuçlanmış, bazıları devam ediyor; bizim yasal imkânımız yok ona. Ama güneydoğu olaylarında birtakım iddialar var, insan hakları ihlalleri var ama biz bireysel başvuruya göre görüşüyoruz. Hiçbir ne tüzel kişi ne birey son dakikaya kadar müracaat... Bundan bir ay önce ilk kez bir sayın milletvekili bize şikâyet etti, biz derhâl harekete geçtik, aynı zamanda ilgili bakanlıkla irtibata geçtik, onlardan bunun sebeplerini, bilgi ve belgelerini istedik ve yakında Diyarbakır, işte Siirt, Mardin ve benzeri yerlere -biraz da tabii bu ortamın daha sakinleşmesi adına geldiğinde- gitmeyi planlıyoruz.

O nedenle, mesela kamuoyunu ilgilendiren, bireylerin henüz bize gelmediği konularda biz derhâl harekete geçebiliriz belki ama şikâyet olmadığı vakit geçmiyoruz. Özellikle demin arz ettiğim yönetmelikle yaptık bunu biz ve maalesef, kanunumuzda yoktu. Allah’tan hukukçularımız veya ilgililer bunun iptali için de Danıştaya gitmediler. Dedik ki: “İnsan hakları ihlalleriyle ilgili, temel hak ve özgürlüklerle ilgili ve dezavantajlı gruplarla ilgili menfaat şartını aramaksızın herhangi bir bireyimiz, herhangi bir tüzel kişimiz bize başvurursa biz bunu inceleriz, yönetmeliğimizde var.” Yönetmeliğimiz de Resmî Gazete’de yayımlandığı için şu an yürürlükte olan bir mevzuattır. Nitekim bir örnek vereyim: “Dilan olayı” diye bilinen 1 Mayıs gösterilerinde o yaş küçük olan kızımızın şikâyetini bir dernek yaptı, biz bunu inceleyip araştırdık, hatta biz o bireyimizin avukatının nezdinde -gelemiyordu- evine kadar gittik, evinde dinledik onları ve ondan sonra idareye bu konuda -sitemizde vardır- bir tavsiyede bulunduk. Özellikle hem o zamanki İstanbul Valisinin hatalı davrandığını kabule, demin örneğini verdiğimiz gibi... Hatta bunu basın maalesef şey yapmıyor. Aslında bizim en büyük desteğimiz o. Hatalı davranıldığının kabulüne dedik ve bize bildirin dedik fakat “Benim hakkımda soruşturma var, ben şimdi kabul edersem idari soruşturma yönünden de ikrara gelir.” dedi, uymadı. Öbür taraftan da polise gerekli ikazlarımızı da yaptık. Bu bizim sitemizde var ve biz bunları Gezi kararımız da dâhil olmak üzere LİMAN-İŞ, Kılık Kıyafet Yönetmeliği yani başörtüsü, biz bunların hepsini İngilizceye tercüme ettirdik. Avrupa Birliği’nin tüm organlarına da bunları gönderdik, bazılarından da teşekkür yazıları aldım.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 8

En son 2015'in şeyinde de -arkadaşlarımız farkında, biliyorlardır- Yüksek Seçim Kurulu kararları... Yasalarında yazmasına rağmen Yüksek Seçim Kurulunun şikâyetlerini inceledik ve güzel bir karar verdiğimizini sanıyorum. Yine sitemizde var, İngilizceye tercüme ettim. Anayasa Mahkemesinin tutumunu da eleştirdim, YSK'nın da tutumunu eleştirdik biz. YSK "Beni inceleyemezsin." dedi. Biz, yasamızda hangilerini inceleyip incelemeyeceğimizi... Kaldı ki bu insan haklarını ilgilendiren bir durumdur seçim konusu dedik. Ben şahsen Sayın Başkanım, şeylere bakmışlardır, biliyorlardır belki, en azından basından okurlar, onun da bir şeylerini öneririm.

Aynı zamanda cemaat vakıflarıyla ilgili en son kararlarımızdan bir tanesi de. Din adamlarının bizden bir talebi oldu, nasıl imamlar, din adamları devletten şey alıyorsa... Biz onu da Lozan Antlaşması, Birleşmiş Milletler, aynı zamanda 9'uncu maddedeki din ve vicdan özgürlüğü çerçevesinde şey yaptık, Başkanlığımıza bu konuda bir öneride bulduk. Onu da bir anekdot olarak sizlere arz ediyorum.

Ara buluculuk, resen inceleme bizim istediğimiz.

Bir diğer yönden, insan hakları ihlalleriyle mücadelede önleyici kontrol mekanizmalarının varlığı büyük önem arz etmektedir. Bu, İnsan Hakları Kuruluna verilmiş; istediği an, istediği zaman cezaevleri, psikiyatri merkezleri, gözlem yerleri, işte kadın sığınma evleri vesaire gidip inceleyebiliyor. Bu kurum Meclise bağlı, bir anlamda Meclis adına iş yapıyor; biz izne tabiyiz ve biz, bağımsız ve tarafsız. Yasamızda da var, iddia ediyorum, nesnel tarafsızlığımızı da biz kamuoyunda gösterdiğimizini sanıyorum ama ben izin alarak gidiyorum. Nitekim, ben Suriyelilerle ilgili hem koruma merkezine hem de barınma merkezine gittiğim vakit -sağ olsun idarecilerimizin hiçbiri yanımıza gelmedi, tercümanı tembihledim- idareden hiçbiri almadan onların şikâyetlerini dinledim. Bir noktada şeyleri oldu: "Biraz fiyatlarda, marketlerde pahalılık var." Oysa marketleri Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi de sık sık gelip kontrol ediyor. Yalnız şunu söylediler bana ve ben bunu ilgili valisine ve burada Göç İdaresindeki arkadaşına da söyledim, onu giderecekler: "Efendim, geleceklerini öğreniyorlar, öğrenince bizim fiyatları şey yapıyorlar." Şimdi ama ben pat diye gittiğimde -amiyane tabiriyle- ben o fiyatları örnek olarak vereyim göreceğim veya tuvaletlerini anında göreceğim veya yemekhane, öğleüzeri yemeklerini göreceğim. Bu insan haklarına dayalı... Bütün dünyada bu kurum, insan haklarına saygıyı ve hukukun üstünlüğünü, kamu otoritesini benimsetmek, geliştirmek için kurulmuştur.

Dolayısıyla biz burada diğer kurumlar gibi bunu arz ediyoruz. Yani herhangi bir izin almadan gidebilelim böyle yerlere. Ve yasamızı biz fiilen uygulamakla birlikte yerinde inceleme, araştırma talep ediyoruz. En azından insan hakları ihlalleri, temel hak ve özgürlükler, dezavantajlı gruplar veya kamuyu ilgilendiren... Allah korusun, bir yerde yaygın bir domuz gibi şey oldu. Yani buna bizim hemen el atabilmemiz lazım, idareden ivedi tedbir almasını istememiz gerekir; bunun gibi.

En önemli konu, belki de bakanlıkta veya şeyde tartışılacak konulardan en önemlisi, dava açma ve açılan davalara katılma yetkisi.

Arkadaşım aynı zamanda ODTÜ'de ders veriyor, özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, sözleşmesi ve diğer uluslararası sözleşmelerde -yüzüne söylemek gibi olmasın, kitapları da var- uzman bir arkadaşımız. Gerekirse uluslararası açıdan dava açma yetkisini size aynı zamanda, izninizle, bu arkadaşımız anlatabilir.

Nedir dava açma? Şimdi, idare bizim tavsiye kararlarımıza uymadı. Tabii ki biz bunu -amiyane tabiriyle- her tavsiyeye uymayanı kamuya taşıyacak halimiz yok, idarenin vermiş olduğu gerekçe makul ve mantıklı olur, gitmeyebiliriz ancak bakınız, Portekiz Ombudsmanını ben bugün yolcu ettim. Aynı İspanya Ombudsmanında, aynı Fransa Ombudsmanında... Fransa Ombudsmanı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine görüş bildiriyor, devletin muhatap olduğu alanda görüş bildiriyor. Polonya Ombudsmanı, Bulgaristan Ombudsmanı, Ermenistan Ombudsmanı; bunlara bakın. 21 ülkede ombudsman Anayasa Mahkemesine kanunların Anayasa'ya aykırılığıyla iptal davası açabiliyor; aynı zamanda, açılan davalara mütalaa bildiriyor. Aynı zamanda Portekiz Ombudsmanı Mecliste görülen kanun tasarıları hakkında görüş bildiriyor. Bunları neden söylüyorum? Polonya Ombudsmanı, tavsiye kararına uymayan idareler aleyhine dava açıyor. Norveç Ombudsmanı, Danimarka Ombudsmanı dava açmıyor ama vatandaşa diyor ki: "Dava açacaksın ben senin bütün giderlerini karşılıyorum." Biz de işbirliği yok... Dolayısıyla, doksan üç yıllık idari bir kültür yapımız var -geriye gitmiyorum- başarısızlığımıza bir gerekçe olarak da bunu öne sürmüyorum ancak hepimiz biliyoruz ki -buradaki bir eleştiri mahiyetinde- Türkiye Cumhuriyeti'nde dönem dönem mahkeme kararlarının uygulanmadığı, mahkeme kararlarının tartışıldığı bir kültürden geliyoruz ve sonuç olarak ombudsmanın tavsiye niteliğinde verdiği kararlara, idare "Mahkemeye git." diyor, hâlâ bunu diyorlar. Affınıza sığınarak söylüyorum, ben yetkili olsam, tüm idaredeki birinci hukuk müşavirliklerini kaldırırım. Sorunun temeli de orada. Bürokratları yanılıyorlar. Ben bunu ombudsman olarak söylüyorum, idarenin işleyişindeki aksaklıktır bu.

"Efendim, mahkemeye gitsin." Neden? Milyonlarca lira devlet masraf ödüyor. SGK'ya bir bakın. Bunu çok rahat siz öğrenebilirsiniz. Dünya kadar avukat çalıştırıyoruz. Onlar havuzdan vekâlet ücreti alacaklar diye -yanlış anlamasınlar, burada avukat arkadaşlarımız var- birey ile idare arasındaki o kavgaya gerek yoktur. Şu kurum, Türkiye Büyük Millet Meclisi dâhil, bütün idarelerin aynı zamanda -eski deyimle meccani- ücretsiz hukuk müşaviridir, bunu iddia ediyorum. Biz işimizin arttığı oranda geliştikçe biz bu hizmeti seve seve götürürüz çünkü biz idare ile birey arasında nötrüz ama eğer bir insan hakları ihlali, bireyin hakkı varsa bireyin arkasındayız, ona göre davranırız.

Bunu arz ettikten sonra, biz bu tür şeylerde -Avrupa'yı arkadaşım açıklar- başdenetçiye, nasıl olsa Anayasa Mahkemesi süreci var, gerekirse ilgisine göre idari yargıda veya adli yargıda dava açma yetkisi verirsiniz. Bundan idarelerimiz korkmasın. Sonuç itibarıyla hukuk devletiyiz, yargıdan geçsin. Bunun kamu görevlileriyle de bir ilgisi yoktur. Biz bunu istiyoruz. O zaman bakınız, Kamu Denetçiliği Kurumu etkin ve yetkin hâle gelir. Nasıl Danıştay Başsavcısı varsa -yeri geldi bakın- içtihatların birleştirilmesini, tedbir

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 9

istiyorsa, bu taraftan Yargıtay Başsavcısı varsa veya mahkemelerin savcılarının varsa... Hem birey adına hem idare adına talep ediyoruz. Bu, tabii siyasi iradenin takdirinde. Bu bizim için çok önemli.

Diğer yatay gelişme konusunda bir önerimiz oldu. Maalesef kanunumuzda -siz de görmüşsünüzdür- çok kötü bir dikey yapılanma var. Başdenetçi, mahiyetindeki atadığı genel sekreter ve 2 müdürle çalışıyor. Biz dedik ki yönetim hizmetleri başkanlığı, strateji geliştirme başkanlığı ve AB -çok önemli- ve dış işleri başkanlığı gibi...

Bir de bizim bütün gücümüzü, bir anlamda Meclisin bizi sahiplenmesinden, ikincisi de medyadan alıyoruz çünkü bu kurumun en büyük görevi afişe etme -amiyane tabiriyle- medya aracılığıyla ve bizim birçok şeyimize bakarsanız, -yıllık raporumuzda da göreceksiniz- basında, gerek yazılı gerekse görsel medyada bu konuda oldukça haberlerimiz çıkıyor. Bu itibarla o tür, yatay yapılanması da bizim için önemli.

En önemlisi -şunu araya koymuşuz, özür dilerim, arkadaşlarım hatırlattı- şimdi, efendim, bakınız, bizde bu kuruma benzer birden çok kurum var. Dilekçe Komisyonunu saymıyorum, aynı zamanda İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunu saymıyorum ama biz -Sayın Başkanlarım ve Sayın Başkanım da burada- arz ettik, efendim, bunları bize yönlendirin. Aşağı yukarı yüzde 90'ı -ben bunun analizini yaptırдыm, rapor hâline de getirdim, Sayın Başkanlarıma da sundum- aynı mahiyeteki şikâyetler. Sayın vekillerimiz Mecliste sadece asli görevlerini -özür dilerim, akıl vermek gibi olmasın- yasama faaliyetlerini şey yapsınlar. Bir dönem içerisinde 500-600 bin kişi geliyor; bu, kayıtlarla sabit, ben Meclis Başkanımızın konuşmasında duymuştum. Ya atamasından şikâyetçi ya disiplinden şikâyetçi veya işte, bir yere... Biz diyoruz ki: Bir ücretsiz dilekçeyle bütün bunları komisyonlarımız bize yönlendirsin. Bize göre yasal olarak da bu mümkündür. Ama değilse, Meclis güçlüdür, bu anlamda bir yasal değişiklik de yapabilir diye düşünüyoruz.

Bir diğer yönden, efendim, şimdi, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Dilekçe Komisyonu, Devlet Denetleme Kurulu, İnsan Hakları Kurumu, yeni kurulacak ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik -gerçi o birleştiriliyormuş, Sayın Başbakan Yardımcısı bana öyle ifade ettiler, insan hakları ve eşitlik kurumu diye- bağımsız kolluk gözetim komisyonları, kişisel verilerin korunmasına dair daire başkanlıkları... Bakın, efendim, ben bundan bir buçuk sene önce, bu yasalar çıktığı vakit İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanımıza arz ettim, Dilekçe Komisyonu Başkanımıza da arz ettim, ben bir rapor hazırladım. Başta Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına olmak üzere, Başbakanlığa, İçişleri Bakanlığına bu raporumu gönderdim. Aynı zamanda, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin bu konuda kararı var, şu an sayısını bilmiyorum. Aynı zamanda, Venedik Komisyonunun bu konuda kararları var. Bir ülkede insan haklarıyla ilgili, ombudsmanlık benzeri kurumların bir tane olmasının gerektiği, bir tane olmadığı vakit vatandaşın şaşıracağı, nereye müracaat edeceğini tam olarak bilemediği, en önemlisi de bir yetki kargaşasına, yetki çatışmasına... Fakat bizim bu şeyimiz kabul görmedi, sanıyorum artık yasama aşamasında, ben bunu sadece bir tespit adına söyleyeyim. İnsanlık hakları ve ayrımcılıkla mücadele kurulu kuruluyor. Ancak bana şunu verdiler: "Bireysel başvuru sadece sizde kalacak. İnsan hakları ve ayrımcılıkla mücadele kurulu sadece ayrımcılıkla ilgili bireysel başvurulara bakacak." diye bir şey yaptılar. Dolayısıyla, ben bunu da sizinle... Çünkü bakın, Fransa'da bütün bu kurumlar tek çatı altında: Ombudsmanlık. Portekiz'de tek çatı altında, İspanya'da tek çatı. Ha, bağımsız olarak kurulan şeyler yok mu? Var. Belçika'da mesela -gittim, Başkanıyla da görüştüm- Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Kurulu var. Evet, Hükümet atıyor fakat bütün Avrupa Birliği organları ve raporlarında da bu kurulların yönetim tarafından atandıklarını, yönetimin şeyinde olduklarını... Bağımsız ve tarafsız olma iddiasındalar. Ben arkadaşlarımın da yine bağımsız, tarafsız davrandıklarına inanıyorum ama ben bu kurumların birden çok değil de bir veya en fazla iki tane olması yönündeyim.

Hepinizi saygıyla selamlıyor ve saygılarımı arz ediyorum efendim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederim Sayın Ömeroğlu.

Arkadaşlarımıza da teşekkür ediyoruz katkılarından dolayı.

IV.- KONU

A) GÖRÜŞMELER

1.- *Kamu Denetçiliği Kurumunun faaliyetleri ve görev alanları ile 6328 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu yürürlüğe girdikten sonra ortaya çıkan sorunlara ilişkin*

BAŞKAN – Şimdi soru ve değerlendirme kısmına geçelim. Önce ben sorayım bir soru.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Başkanlık hakkı.

BAŞKAN – Bu, 34' üncü sayfada sayısal verilerde dikkatimi çekti de...

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Evet efendim.

BAŞKAN – 2013'te 7.638 kişi başvurmuş, 2013, ilk başvuru almaya başladığınız zaman ki o da herhâlde yılın başında değil de martta başlıyor.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Dokuz ay efendim, dokuz ay.

BAŞKAN – Dokuz ayda 7.638, 2014'te on iki ayda 5.639, 2015'te 6.055. Yani ilk başladığında kurum pek fazla tanınmadığı hâlde ve yine dokuz ay içerisinde başvuru sayısı burada. 2014'ün yine mart ayından itibaren yerel yönetimlerle ilgili şikâyetlerin de gelme imkânı ortaya çıkıyor. Dolayısıyla, bu sayı niye düşüyor? Artması gerekmez mi? Nasıl değerlendirdiniz bunu yani?

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Sayın Başkanım, tabii, bu haklı olarak dikkatinizi çekti, bizim de dikkatimizi çekti. Biz bu kuruma şikâyet sayılarının patlama yapmasını bekliyorduk.

Bakın, ben demin arz ettim, peşin peşin de söyledim, bu bizim başarısızlığımızın mazereti olarak kabul edilmesin. Bakın, Türkiye'de bir idari kültür vardır. Kamu Denetçiliği Kurumu, Ombudsmanlık; bu, basında siyasilerimizce devamlı söylendi, çok aşırı bir beklenti oldu. Bu beklenti çerçevesinde dokuz ayda, doğru, 7 bin küsur müracaat oldu. Ancak, bizim yaptığımız çalışmalar

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 10

sonucunda... Tabii, farkındalığımızın yeterli olduğunu söylemiyorum. Biraz da bu, insanlarımızın ilgisine bakıyor efendim. Yani ben kendimi yırttım, arkadaşlarım da kendini yırttı, bu bizim arşivlerimizde de var. Binlerce kamu spotu yayınladık, iki kamu spotu şey yaptım, NTV'yi özel aradım, HaberTürk'ü özel aradım, bütün basın organlarını ziyaret ettim efendim, TRT'yle ayrı bir dostluğum vardı. Ama sonuçta bazen şu oluyor: İnsanlarımız "Ya, zaten veriyor bu tavsiyeyi, idare buna uymuyor." diyor, ondan kaynaklandı efendim. O nedenle, deminki arz ettiğim, kanun yoluna başvurma, resen inceleme, özellikle bütün Avrupa şeylerinde yüzde 80'i ara buluculuk yoluyla şey yapıyor. Ancak, affınıza sığınarak söylüyorum, "uzlaşma kültürü" diyoruz ya, inşallah ülkemizde yavaş yavaş geliyor bu, temelde bu yatıyor efendim.

Arkadaşlarımı çalışma ziyaretlerine gönderdim; İsveç, İngiltere, Polonya, Danimarka, bir ülke daha olacaktı... Soru sordukları vakit "Ombudsmanın kararlarına uyum oranı ne kadar?" diye, özellikle İsveç'te, efendim, "Ne demek uyum oranı?" diyor, yüzde 99 ve orada yargıyı bile kontrol ediyor bakınız, Ombudsman Cumhurbaşkanından sonra geliyor, çok eski bir kurum. Yanlış anlaşılmasın, ben böyle bir yetkiyi istediğimden değil, ben oradaki kurumun tarihî geçmişini şey yapıyorum. Böyle bir soruyu sorduğunda yadırgadılar.

BAŞKAN – Bizde uyma oranıyla ilgili bir çalışmanız var mı kararlara?

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Efendim, bakın, bizde uyma oranı, hiçbir zaman o standartlara biz gelemedik, biz yüzde 38-40'lardayız. Onu arz edeyim. Ama bizim şöyle bir yanlış hesabımız oldu: Biz mevzuat değişikliğini de buna kattık ama bu sene daha farklı bir işlem... Çünkü mevzuat değişikliği, biliyorsunuz, Meclisin çalışma saatleri belli, bu önerinin ilgili bakanlıktan kabulü, onun taslak hazırlaması, Başbakanlığa sunması, Başbakanlığın uygun görüp... Bunu biz onlardan tavsiye kararları içerisinde değerlendirmeyeceğiz.

İşte, efendim, bu sayının azlığı kurumumuzun yetkisinin zayıflığından. Bakın, bu şeye gerekçe söylemiyorum, örneklerini verelim, diğer Avrupa ülkelerinden versinler. Bize dava açma yetkisi verilmesinin idareye ne gibi zararı olur, yönetime ne gibi zararı olur? Bana göre, birey ile idare arasındaki toplumsal barışın gelişmesini sağlar. İdare ile birey arasında çözümü gerektirir. Mesela Portekiz Ombudsmanı "Ben bunu sık kullanmam." dedi. Ben de gittim Portekiz'e, Anayasa Mahkemesi Başkanını da ziyaret ettik; 2015 yılında 3 kez başvurmuş efendim. Anayasa Mahkemesi Başkanı "Aynı, Ombudsmanın bize açtığı dava şeklinde sonuçlandırdık biz bunu." dedi, onun başındaki de bir profesör.

O nedenle, eğer bu şey olursa efendim, mesela kanunen uzlaşma, kanunen Kamu Denetçiliği Kurumuyla iş birliği yapma yaptırımı getirildiği vakit o zaman bize haklı olarak sorarsınız, "Ya, niye gene düşük? Niye böyle? Yanlış kararlar mı veriyorsun?" diye her zaman için bizi eleştirebilirsiniz, her zaman için soru sorabilirsiniz. Bundan kaynaklanıyor efendim.

Biz elimizden geldiği kadar da bu sayının... O nedenle, diyoruz ki: Verin bize İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu veya Dilekçe Komisyonundan... Zaten Meclisimiz kapasitemizi artırır. Şimdi biz 250 kişiyle çalışıyorsak belki 500 kişiyle çalışırız ama biz bunu altı ay içerisinde sizler adına... Ben bakanlık bürokrasılığı da yaptım -özür dilerim, belki biraz fazla konuşuyorum- hukuk işleri genel müdürlüğü yaptım, ceza işleri genel müdürlüğü yaptım; sayın vekillerimizin, bakanlarımızın bizden hep bu tür ricaları olurdu. Tamam, biz bunu bakan adına hakikaten yürüttük. Ama millet gene müsteşar beyi arayacak, genel müdürü arayacak, ancak onu takip eder, hepsini takip etmesinin imkânı yoktur. O yüzden, müsteşar yazacak, bilmiyorum kaç dönüyor, kaç dönmüyor fakat burada geri dönüş şart, kanun gereği. İdare neden bunu yaptığını bu kuruma bildirmek zorunda, biz de onlara tavsiyeyse tavsiye, retse ret, şeye bildiriyoruz; belki de dava açma süresini de durduruyor, insanların hiç kaybı olmuyor, ondan sonra başlıyor.

Arz ederim efendim.

BAŞKAN – Peki.

Bülent Bey, buyurun.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Başdenetçi, öncelikle sunumunuz için sizlere teşekkür ediyoruz.

Şimdi, burada sunum sırasında da anlattınız biraz önce, sunumun 11'inci sayfasında da yazıyor, aslında yasanın 5'inci maddesi, kurumunuzun yetkileri, "Neleri inceleyebilirsiniz, neleri inceleyemezsiniz?" diye. Burada önemli bir nokta var ki kanundan aynen alınmış ifade: "Cumhurbaşkanının tek başına yaptığı işlemler ile resen imzaladığı kararlar ve emirler." Sizin yetkiniz dışında, bunları inceleyemiyorsunuz, bu tamam, bunda bir problem yok. Peki, Sayın Cumhurbaşkanının resen imzaladığı karar ve emirler ile tek başına yaptığı işlemler dışında bir de tutum ve davranışları var ve yasa gereği, tutum ve davranışları denetlemek sizin görevinizin ve yetkinizin içerisinde.

Anayasa'nın 101'inci maddesi ve 103'üncü maddesi Cumhurbaşkanının tarafsızlığını düzenlemiş. Ancak, biz son bir yıl içerisinde sürekli bir biçimde Sayın Cumhurbaşkanının tarafsızlığını ihlal ettiğini görüyoruz. Daha dün muhtarlar toplantısında yine ana muhalefet partisi aleyhine, bir Cumhurbaşkanının söylememesi gereken şeyleri söyledi. Şimdi, Cumhurbaşkanının bu tip tutum ve davranışları, tarafsızlığını ihlal eden tutum ve davranışları kurumunuzun denetimi kapsamında mıdır? Bakış açınız nasıl, yasayı bu çerçevede nasıl yorumluyorsunuz? Bunu merak ediyoruz.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Sayın Vekilim, bize bu konuda herhangi bir şikâyet gelmedi. Biliyorsunuz, biz bireysel başvuru esasına göre hareket ediyoruz.

BAŞKAN – Resen harekete geçme yetkisi istiyorlar, yok yani.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Bireysel başvuru yoluyla harekete geçiyoruz. Dolayısıyla, bana bir başvuru olmadığı için, arkadaşları toplayıp bir değerlendirme imkânı olmadan şu an herhangi bir değerlendirmede bulunmam da hem sizlere bir saygısızlık olur hem de yasanın bana vermediği bir yetkiyi şey yapmış olurum. Onun için, özür diliyorum efendim.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 11

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Pardon, Başkanım...

BAŞKAN – Buyurun.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Şimdi, şöyle sorayım o zaman: Somut bir olay üzerinden değil, Cumhurbaşkanının tutum ve davranışları denetim yetkinizin içinde midir, değil midir? Bu konudaki genel çerçeve, yani somut olayda bu tutum... Herhangi bir Cumhurbaşkanının yani burada, şimdi, tek başına yaptığı işlemler ve resen imzaladığı kararlar ve emirler sizin denetim yetkinizin dışında; kanunda böyle söylüyor, bir problem yok. Tutum ve davranışları bu çerçevede denetim yetkinizin içindedir diyebilir miyiz?

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Sayın Tezcan, bakınız, bana böyle bir başvuru yoktur. Benim bu başvuru olmadan, denetçi arkadaşlarımla oturup konuşmadan, yasayı ve Sayın Cumhurbaşkanımızın yetkilerini değerlendirmeden burada konuşmam mümkün değil.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ben mevcut Sayın Cumhurbaşkanına yönelik ya da herhangi bir tutumuna yönelik sormuyorum, birinci bölümü bıraktım. Şu anda genel olarak, tutum ve davranışlar denetim yetkinizin içinde mi? Belki müracaat edeceğim buna göre, onun için merak ediyorum.

BAŞKAN – Ama, işte, Bülent Bey, başvuracaksınız o zaman değerlendirir onu. Onun için, şimdi görüş açıklarsa hoş olmaz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Peki.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ama esasa değil, usule ilişkin bir soru bu.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bakın, bir somut olay üzerinden sormuyorum, “Sayın Cumhurbaşkanı tarafsızlığını ihlal etmiş midir?” demiyorum, “Şu olayda ihlal etmiş midir?” demiyorum; yasayı nasıl yorumladığınızı merak ediyorum bunu uygulayan bir kurum olarak. Çok açık benim sorum: Tutum ve davranışları görev ve yetki alanınızda mıdır, değil midir? Somut, şu olay diye söylemiyorum, genel olarak.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Efendim, yasal çerçevede kamu otoritelerinin, kamu görevlilerinin bu konudaki yaptığı eylem ve işlemleri de biz aynı zamanda hukuk, hakkaniyet, tutumları açısından, insan haklarına dayalı olarak hukuk ve hakkaniyet içerisinde inceleyip araştırmakla yetkiliyiz. Ben ancak bu kadarını söyleyebilirim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Peki, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Merak ettiğinizi düşünüyorum, ben belki açıklama yapabiliyim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Aldım cevabımı. Ben de hukukçuyum, ben anlayabiliyorum, sağ olun.

BAŞKAN – Peki.

Muharrem Bey, buyurun.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Teşekkür ederim Başkanım.

Ben de çok teşekkür ediyorum verdiğiniz bilgiler nedeniyle.

Şahsi görüşüm, resen inceleme yetkisi, yerinde inceleme yetkisi ve dava açma yetkisini önemsiyorum, bunlar mutlaka olmalı, zaten Avrupa Komisyonu raporlarında da bu özellikle vurgulanıyor.

Sayın Kamu Başdenetçimizin kurum avukatlarına ilişkin sözlerine katılamıyorum. Ben meslek hayatımda hiç kurum avukatlığı yapmadım, hep serbest avukatlık yaptım ama kurum avukatlarının, daha doğrusu hukuk müşavirliklerinin verdiği görüşler idarelerde birçok hukuksuzluğun yapılmasını da engelliyor. Zaten onların davaya girmeleri hukuki ihtilaf çıktıktan sonra mecburiyetten oluyor. Yani bence varlıkları önemli. Belki yeni düzenlemeler yapılabilir.

Bir de sakın yanlış anlamayın, sehven ifade ettiğinizi düşünüyorum, dezavantajlı grupları sayarken kadınları da saydınız, “kadınlar ve çocuklar” diye. Ben bunun sehven olduğunu düşünüyorum çünkü kadınlar dezavantajlı grupların içinde kabul edilemez. Biliyorsunuz, kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir.

BAŞKAN – Hassas gruplar.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Anayasa’ımızın 10’uncu maddesinde de dezavantajlı gruplar “çocuklar, yaşlılar, özürlüler, şehitlerimizin dul ve yetimleri” olarak sayılmıştır. Ben yalnızca bunları paylaşmak istedim; eleştiri amacıyla değil, düzeltmek amacıyla.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Oktay Bey, buyurun.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Başkan, muhterem heyet; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Anayasa Komisyonundan geçen ve kanunlaşan 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden sonra karşılaşılan sorunlar, uygulama, yeniden değerlendirilmesi gereken hususlar ve çözüm önerileri hakkında bir değerlendirme yapmak istiyorum çünkü bu toplantı sık sık olamayacağından dolayı, bunu fırsat bilerek geniş bir değerlendirme yapacağım, affınıza sığınıyorum.

Bu arada, tabii, dile getireceğimiz hususların bir kısmı Sayın Başkan tarafından da talep olarak ortaya konulmuş olabilir. Bu noktadaki tekraren ifademizi de konu gündeme geldiği vakit olumlu bakış açısı ortaya koyacağımız olarak değerlendirmesini istiyorum.

Öncelikle, Kamu Denetçiliği Kurumunun 2014 yılı yıllık raporunun içerisinde yer alan değişiklik önerilerini dikkate alırsak kuruma inceleme ve araştırma yetkisi tanınmakla birlikte, kurumun yerinde inceleme yapabilmesine ilişkin bir düzenlemenin 6328 sayılı Kanun’da yer almaması, şikâyet konusuna ilişkin inceleme ve araştırma açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

6328 sayılı Kanun’da şikâyetlerin ara buluculuk yoluyla çözümlenmesi kurumun görevleri arasında sayılmamıştır fakat dünya ombudsmanlık uygulamalarından birçoğunda şikâyet başvurularının ara buluculuk yoluyla çözüme kavuşturulduğu görülmektedir.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 12

Ombudsmanın işlevi mümkün olduğu ölçüde tarafları uzlaştırmayı da içermektedir. Kurumun ara buluculuk rolünün güçlendirilmesi ve şikâyetlerin çözülmesinde idareye uzlaşma kültürünün kazandırılması amacıyla şikâyetlerin ara buluculuk yoluyla çözülmesi kurumun görevleri arasında sayılmalıdır.

6328 sayılı Kanun'un kurum tarafından verilen tavsiye kararlarına uyulup uyulmama konusunda idare içerisinde hangi makam ya da kişinin karar alacağı düzenlenmemiştir. Uygulamada tavsiye kararları hakkında karar veren makam ya da kişilerin idari hiyerarşide çok alt düzeyde olabileceği, kurumların imza yetkileri yönergeleriyle bu yetkilerin alt düzeydeki yöneticilere verildiği, bu kişilerin ise sorumluluk almaktan kaçındığı değerlendirilmektedir. Bu sebeple, kurumun tavsiyesi doğrultusunda değerlendirme yapacak makamların kanunda belirlenmesi gerekmektedir.

6328 sayılı Kanun'da değişiklik yapılarak kurumun tavsiye kararlarında önerilen çözümün idare tarafından uygulanabilir görülmediğinde şikâyetin konusuna göre görevli yargı mercisine başvurulabilme, ayrıca inceleme ve araştırma konusuyla ilgili davalara müdahil olarak katılabilme yetkisinin kuruma verilmesi gerektiğini değerlendirmekteyiz.

6328 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesinde değişiklik yapmak suretiyle, bilirkişi ve tanığa ödenecek ücretler yeniden düzenlenmelidir. Düşük ücretlerle bilirkişi temininde güçlük çekildiğini tespit etmiş durumdayız.

6328 sayılı Kanun'da yapılacak değişiklikle yerinde incelemenin, bilirkişi incelemesi ve ilgililerin dinlenmesinin, gerektiği hâllerde 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki istinabe hükümleri çerçevesinde mahkemeler aracılığıyla da yaptırılabilceği düzenlenmelidir.

Dile getirilen kurumun mevcut bu eksikliklerinin yanında tarafımızca yapılan tespit ve incelemeler sonucu ayrıca şu sorun ve uygulama sıkıntıları da mevcuttur... Bunları ifade ederken yeni bir tartışma kapısı açmak istemiyorum, sadece bir tespittir ve geleceğe yönelik tavsiyelerdir. Malum olduğu üzere, 27 Nisan 1947 doğumlu olan ve 25 Temmuz 2005 tarihinde Yargıtay üyeliğine seçilen Sayın Nihat Ömeroğlu, Yargıtay 5. Ceza Dairesi üyesi iken 27 Nisan 2012 tarihinde yaş haddinden emekli olduktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca Kamu Başdenetçisi olarak seçilmiştir ve hâlen bu görevi yürütmektedir. Kamu Başdenetçiliğine seçilen Sayın Ömeroğlu'nun, seçildiği tarih itibarıyla 65 yaşını bitirmiş ve emekli olduğundan, Kamu Denetçiliği Kurumu Yasası'nın 10 ve 33(3)'üncü maddeleri gereğince seçilme şartlarını taşımadığı iddia ve tartışmaları önceki yıllarda gündeme gelmiştir. Bu sebeple, denetçinin seçilme ve görev süresi hükümleri açısından bu tartışmaları sonlandıracak düzenlemelerin yerine getirilmesini talep etmekteyiz.

Kurum bünyesindeki denetçilerin seçiminde daha adil bir yöntem izlenmeli ve daha bağımsız kişiler tercih edilmelidir diyoruz. Önceki yıllarda yapılan seçim sonucu seçilen denetçilerin ikisinin eski Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekili olduğu, birinin kurucu üyesi olduğu, birinin tüzüğünü yazanlardan birisi olduğu, bir diğerinin ise Sayın Cumhurbaşkanının -o zamanki Başbakanın- temyiz başvurusunda mahkûmiyet kararının bozulmasını isteyen tek muhalif üye olduğu hususları denetçilere olan güven duygusunu sarsmıştır. Denetçilerin bu kadar siyasi niteliklerinin ön plana çıkan kişilerden seçilmesinin sakıncaları ve RTÜK ve benzeri kurumlarda olduğu gibi muhalefete de denetçi belirlemede söz sahibi olma imkânı verilmesi tartışmaya açılmalıdır. Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun 10/1-(e) maddesindeki "Başvuru sırasında siyasi partiye üye olmamak." şartının genişletilmesi gerekmektedir.

Hâlen denetçiler görev alanlarına giren konularda denetçiye bağlı uzmanlarca hazırlanan raporları Başdenetçiye sunmakta ve Başdenetçi tarafından tavsiye kararı oluşturulmaktadır. Bunun yerine, heyet hâlinde çalışılması daha faydalı olabilecektir. Yüksek mahkemelerdekine benzer şekilde uzman tarafından denetçinin gözetiminde hazırlanan raporun başdenetçi veya vekilinin başkanlığında belirli sayıda -ki 3 olabilir- denetçiden oluşan bir heyete sunulması konunun farklı bakış açılarından değerlendirmesi ve neticede nitelik ve etkinliğinin artması sonucunu doğuracaktır. Böylece 6328 sayılı Kanun'un 8/2'nci maddesindeki "tek başlarına çalışır" ifadesinin değişmesi gerekmektedir.

İfa ettikleri görev itibarıyla bağımsız ve tarafsız olmaları gerektiği şüphesiz olan ve inceleme, denetim, raporlama görevleri yüksek mahkemelerdeki tetkik hâkimler, raportörler ve Sayıştay denetçilerine benzeyen kurum uzmanlarının özlük haklarının da benzeri şekilde düzenlenmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz. Örnek olarak, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun ek geçici 1'inci maddesine göre, yine Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetim yapan Sayıştay meslek mensupları aylık, ödenek, mali, sosyal ve diğer özlük hakları bakımından kıdem, sınıf ve derecesindeki birinci sınıf, birinci sınıfa ayrılmış ikinci sınıf ve üçüncü sınıf hâkim ve savcılar hakkındaki hükümlere tabidirler hükmü mevcuttur. Eşit işe eşit ücret ilkesi bakımından "uzman" unvanlarının "raportör" ve benzeri şekilde değiştirilmesi ve benzeri bir düzenlemenin yapılmasını öngörmekteyiz.

Kurumun tavsiye kararlarının asıl etkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetim yapmasından, idarenin kanun ve diğer mevzuatı uygulama seviyesini Türkiye Büyük Millet Meclisine raporlamasından kaynaklanmaktadır. Kurumun etkinliğinin artması da Türkiye Büyük Millet Meclisinin idare üzerindeki denetim gücünün artması anlamına gelmektedir.

Pratikte yılda 1 kez ilgili idareler Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilgili komisyonlarında kurum raporu doğrultusunda dinlenmekte, tabiri caizse savunmaları alınmaktadır. Bu uygulamanın yanı sıra yıl içinde de kamu denetçisinin talebi üzerine ilgili komisyonlar münferit rapor, olay bazında idarelerden açıklama isteme ve benzeri yöntemler geliştirerek ve kanuna dercedilerek ombudsman desteklenmelidir diye düşünüyoruz.

Yukarıda belirtildiği şekilde idarelerin yılda 1 defa TBMM komisyonlarında dinlenmesinin ötesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının ve komisyon başkanlarının da kurumu ve kararlarını destekleyen tutum ve açıklamalarda bulunmaları, kurumun tavsiye kararlarının idare nezdinde etkinliğini, kamuoyunda bilinirliğini artırmaları gerekmektedir.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 13

Kurumun başlıca kararları İnternet sayfasında yayınlanmakla birlikte tüm kararlarının yayınlanmasının sağlanması yönünde çalışma yapılmasının kamuda şeffaflığın sağlanması bakımından örnek bir uygulama olacağı düşüncesindeyiz. İdarelerin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, ilgili komisyon başkanınca kurum ve faaliyetleri hakkında bizzat bilgilendirilip dikkatlerinin çekilmesi, farkındalık yaratması da son derece faydalı olacaktır.

Açıklanan bu ve benzeri değişikliklerin yapılması veya uygulamadaki sorunların çözülmesi sonrası kurumun ve faaliyetlerinin daha faydacı ve etkin olacağı kanaatini taşımaktayız.

Hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz Oktay Bey.

Buyurun.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Sayın Milletvekilimize hem yapıcı konuşmalarından hem de eleştirilerinden dolayı teşekkür ediyorum.

Evet ben Yargıtay üyesiydim, oradan emekli oldum. Daha sonra yüce Meclis... Aday olduk, adaylığımızda bir engel olmadığını düşünüyorum, olsa zaten Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına da o dönemde de bu konuda şikâyetler yapıldı. Yalnız ben değil, ben ve 2 arkadaşım da aynı pozisyondayız. Türkiye’de belki tek kamu kurumu bu. Avrupa’da da birçok örneği vardır. Orada yaş haddi aranmaz. Amerikan yüksek mahkemelerinde 90 yaşına kadar, ölene kadar veya kendisi istifa edene kadar kalınmaktadır. Yargıçlar yönünden bunu arz edeyim. Bir diğer nokta: Bu, bir milletvekili tarafından -bu dönem milletvekili- idari yargıya taşındı. İdare mahkemesi de bu davayı reddetti, ancak henüz temyiz aşamasında. Onu arz edeyim.

Bağımsızlık, tarafsızlık meselesine ben girmeyeceğim. Ancak koşulları olduğu için herhangi bir siyasi partiye bu arkadaşlarımız da üye değil. Benim üç küsur yıllık süre içerisinde bu arkadaşlarımızın yanlış davrandıklarına, bağımsız hareket etmediklerine dair en ufak bir tespitim olmadığı gibi, hiçbir şikâyet de almadım. Bunu da arz etmek isterim.

Diğer yönden, önerileri tabii ki yasa görüşmelerinde eğer sayın vekilimiz de bize destek olursa, bizim de arzu ettiğimiz konulardır bu anlamda, hem kararlarımızın arkasında durulması adına hem de diğer konular adına. Ben bunu arz etmek isterim.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Buyurun Oktay Bey.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Sayın Başkan, benim ifadelerim, iddia ettiğim hususa katıldığım noktasında bir kararım yok. Sadece geçmişte bu tartışmalar olmuştur ama çok önemli bir kurum, gelecekte bu tip tartışmalardan azade olmasını istediğimizden dolayı bir tavsiye karardır. Sayın Başkana yönelik herhangi bir itham izi yoktur. Sadece bir tespittir ama geçmişte tartışmalar oldu, gelecekte aynı tartışmaların olmaması açısından... Efendim, adil davranmış olabilir, şu olabilir, bu olabilir. Nereye kadar adil davranacak, bunun da garantisi yok. Ama herhangi bir siyasi hüviyeti taşıyamaması bir tercih olursa başında bulunduğunuz kurumun daha az şikâyetlere muhatap olmasını sağlayacağı düşüncesini taşıyoruz. Sadece niyetim budur, onu arz etmek istedim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Ben de zaten teşekkürlerimi sunayım. Zaten yasanın 33’üncü, son maddesi bu yaş konusunda, açık. O şeyler doğru, tartışma konusu oldu, o tespit olarak onu değerlendirdim zaten. Sayın Vekilimize bizim en ufak şeyimiz yoktur. Ben onun her şeyini saygıyla karşılıyorum.

BAŞKAN – Peki.

İsmail Bey...

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Sayın Başkanım, öncelikle böyle bir toplantıyı düzenlediğiniz için teşekkür ediyorum. Kıymetli Ombudsmanımıza da verdiği bilgiler için teşekkür ediyorum.

Şimdi, bir sorum olacak, gerçi siz sordunuz Sayın Başkanım ama BİMER ve Dilekçe Komisyonuna başvurulara kıyasladığımızda gerçekten kuruma çok az müracaat var. Şimdi, ben şeyi incelediğimde, en fazla müracaat edilen il Ankara ve bölge de İç Anadolu Bölgesi. Buradan ben şöyle bir sonuç çıkarıyorum: Aslında biraz tanınırlıkla ilgili problemimiz var galiba. Yani Ankara merkezde, Ankara bürokrasisi bunu biliyor, buraya müracaat ediyor ama biraz Ankara dışındaki taşrada daha fazla tanınırlığa ihtiyaç var gibime geldi. Sayın Başdenetçimiz bu konuda ne diyor?

Bir diğer sorumsa şimdi, bizde bir de İnsan Hakları Kurulu var. Şimdi Başdenetçiyi dinlerken çok yoğun insan haklarına atıf da yaptı ya da bu tarz, idarenin insan haklarından doğan hak ihlalleriyle ilgilendiklerini söylediler. Oysa ben “ombudsmanlık” deyince, biraz daha idarenin iş ve işlemleriyle ilgili yaptırımlarla ombudsmanlığın daha fazla ilgilenmesini beklerdim, beklentim bu açıdaydı. Çünkü İnsan Hakları Kurulu da var. Bir nevi ikisi de aynı alanda çalışmış gibi oluyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Yani spesifik olarak İnsan Hakları Kurulu insan hakları ihlalleriyle ilgilense de siz biraz daha idarenin hukuka aykırı iş ve işlemleriyle ilgilenseniz.

Bir diğer şeyi de dava açma yetkisinden bahsetti işin neticesi. Dava açma yetkisi olmalı, olmamalı anlamında demiyorum ama dava açma yetkisi işin hiçbir şeyini çözmiyor. Çünkü bizim esas Türkiye’deki en büyük sıkıntılarımızdan biri mahkemelerin iyi çalışmaması belki farklı sebepleri var ama. Size gelen müracaatların kahir ekseriyeti de belki davalarla ilgilidir, hâkimlerle ilgilidir, mahkemelerle ilgilidir. Bence işin neticesini daha şey bağlamalıyız. Yani “uzlaşma” dediniz. Ben uzlaşmaya katılıyorum. Ya da mutlaka bir yaptırım olmalı. Çünkü Sayın Başkanım, geçen dönem ben Dilekçe Komisyonunda da çalıştım. Dilekçe Komisyonunda vatandaşlarımızın yaptığı müracaatları biz incelediğimizde, maalesef, Meclisin Dilekçe Komisyonunu kale almayan bürokratlarımız var. Onlara karşı da bir yaptırımımız olmadığı için, herhangi bir yaptırım olmadığı için uzun dönem sürüncemede kalan müracaatlar

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 14

oldu ya da Dilekçe Komisyonumuzun talepleri sürüncemede kaldı. Ben bu konuda Sayın Başdenetçimize katılıyorum. Mutlaka ve mutlaka neticesinde yaptırım gelmesi gerektiği kanısındayım.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Buyurun Nihat Bey.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Sayın Aydın'a konuşmalarından ve bize önerilerinden dolayı teşekkür ediyorum.

Ben hemen bu bölgeler arası şikâyetteki orana değinmek isterim. Şimdi, bizim kapasitemiz son derece kısıtlı olmasına rağmen, şu kısa süre içerisinde, iki yıl içerisinde 4 uluslararası projeyi yürütüyoruz. İspanya, Fransa konsorsiyumuyla birlikte yürüttüğümüz bir eşleştirme programı var. UNICEF'le yürüttüğümüz -ikinci yılı tamamladık, üçüncü yıla girdik- çocuk haklarıyla ilgili bir projemiz var. Yine, UNDP ve İsveç İşbirliği ve Kalkınma Ajansı dediğimiz SIDA'yla birlikte yürüttüğümüz bir proje var. Hep bu kamu denetçiliği kapasitesinin güçlendirilmesi. Ve dördüncü olarak da, yine, teknik yardım sözleşmemiz var. Onları yürütüyoruz.

2016 yılı içerisinde ve önümüzdeki yıllarda 12 bölgesel toplantı yapacağız. Çok yakın bir geçmişte, 22 Aralıkta İstanbul'da sivil toplum kuruluşlarıyla bir sempozyum düzenledik ve bu, basında oldukça büyük ses getirdi. Çok yeni kurum olmamıza rağmen,, her yıl Uluslararası Ombudsmanlık Sempozyumu'nu tamamladık. Bu sene dördüncüsünü nasip olursa yapacağız. Bunlar çok önemli şeyler. Buna rağmen biz farkındalık yönünden, tanınırlık yönünden yeterli olduğumuzu söyleyemiyoruz. Bizim daha çok toplum katmanlarına kendimizi tanıtmamız lazım.

Benim, tabii, bütçem de belli. Aslında benim projelerimden bir tanesi -bunu başarabilirsek- çok güzel dizayn edilmiş bir otobüs, mobil şekilde, dönem dönem vilayetlere gidip şikâyet almak. Fakat bizim araba alma imkânımız yok. Belki bunu bir kiralama şeklinde yapabiliriz. Biz bunun için İstanbul'da bir büro kurduk. 15 milyonluk bir metropol. Neden kurduk? İstanbul bölgesi ve mümkün mertebe Marmara Bölgesi'ndeki şikâyetlerin kaynağında çözümünü ve evvela idarelerle oradaki elemanlarımız uzlaşma yoluyla çözme yöntemlerini arıyor. Maalesef, araştırmalara girdik, Diyarbakır'da bir büro kurmayı planladık fakat o akim kaldı. Sanıyorum tekrar o barış ortamı, terör şey yapıldığı vakit biz bunu... Belki gelecekte de kapasitemiz uygun olarak bir başka merkezde de bunu kurmayı düşünüyoruz. Mesela bu yılki etkinliklerden bir tanesi Bursa'da yapılacak. Dolayısıyla, bizim daha çok farkındalık yönünden çalışmamız gerekir. Bütün bölgelerde belki aynı oranı yakalamamız gerekir.

İkincisi: Efendim, dünyada bütün ombudsmanlık kurumları insan hakları temellidir. Nitekim, zaten bizim şeyimizde de insan haklarına dayalı olarak demiştir. Kamu otoritesinin yaptığı eylem ve işlemlerin birçoğu insan haklarını ilgilendirmekte. Sayın vekilim, kamulaştırma mülkiyet hakkını ilgilendirmektedir. Onun ötesinde, eğitim hakkını engelliyor. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nde eğitim hakkı da insan haklarıdır. Yani bunlar iç içe geçmiş kurumlar. Bizim diğer kurumlardan farkımız, biz bireysel başvuru esasına göre -gelecekler resen verirse ayrı- ancak İnsan Hakları Kurumu siz de biliyorsunuz... Şimdi insan hakları ve ayrımcılıkla mücadele kurulu... Orada orada insan hakları ihlallerini tespit etme, izleme, raporlama, mücadele etme görevleri var. Bizim böyle bir görevimiz yok. Biz tespit yapıyoruz, idareye gönderiyoruz, idarenin cevabını takip ediyoruz, gerekirse yıllık raporumuza geçiyoruz ve Medise gidip bunun hesabını veriyoruz. Dolayısıyla, fikrinize saygı duymakla birlikte dünyadaki bütün kurumlarda iç içe geçtiği için eylemler...

Mesela -demin arz ettim- sabahın beşinde Skorsky, Ankara'nın merkezinde... Baskın yapılıyor oraya şeylerle ve maalesef, kimseyi de bulamıyorlar. Kapı polislerce şey yapılarak kırılıyor, çilingir de getirilmiyor. Örnek veriyorum. Şimdi, bakınız, bu şikâyet... Bu, idarenin haksız bir eylemi. Dolayısıyla, bunun ombudsmanın görevi içerisinde kaldığını düşünüyorum. Zaten insan hakları ve ayrımcılıkla mücadele kurulu bunun aynı zamanda hem izlenmesini hem raporlanmasını hem mücadelesini yürütecek. Yani belki bu anlamda birbirini tamamlayan iki kurum olur diye düşünüyorum ben şahsen.

Diğer yönden, dava açma yönünden... Efendim, ben zaten uluslararası örneklerini verdim. Ama biz birkaç emsal şey yaptığımız zaman, mesela SGK'nın bu anlamdaki şeyini biz bozdurduğumuz vakit, SGK artık uymak zorunda efendim ona. Dolayısıyla, bizim... "Yaptırım" dediniz... Dünya ombudsmanlık sistemlerinde işte, yaptırım, şu arz ettiğim yetkilerin fazlalığından kaynaklanıyor, yoksa sistem olarak ombudsmanın bir yaptırım gücü olmaz, hiçbir yerde de yoktur. Ama etkinliğini artıran güçleri vardır, yetkileri vardır.

Bakın, bazı ombudsmanlar... Portekiz örneğini veriyorum, İsveç örneğini veriyorum. Cumhurbaşkanlığı makamında bir devlet danışma konseyi var. Başbakan, anayasa mahkemesi üyesi, danıştay üyesi gibi ombudsman da oranın üyesi. Cumhurbaşkanları istediği takdirde bunlardan gelip istişari mahiyette bilgi alıyor ülkenin genel sorunlarıyla ilgili.

Çok özür diliyorum, ben bu yetkileri istediğimden değil ama bu şekilde toplumda saygınlıkları, verdikleri kararın uygulanabilirlik oranları artıyor. Ben bunu arz etmek istiyorum.

Tabii, dava açma şeyin yetkisinde. Aynısını cumhuriyet savcılarımız, Danıştay başsavcılarımız da açıyor. Sayın Medisin karar vereceği bir şey... Düşüncenize de saygı duyarım efendim.

Arz ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

Nurhayat Hanım, buyurun.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Ben de teşekkür ediyorum.

Ben de Sayın Ömeroğlu'na şunu sormak istiyorum: İdarenin takdir hakkını kullandığı işlemlerle ilgili başvurular var mı, hangi yoğunlukta ve onlarla ilgili karar veriyor mu kurumunuz?

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Sayın Vekilim, çok teşekkür ederim, güzel bir soru oldu.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 15

Yargıya gitmeden önce malumualiniz bizim kuruma bireylerimiz müracaat edebiliyor, tüzel kişiler bize müracaat ediyor. Siz de biliyorsunuz idarenin bir takdir hakkı vardır ama idarenin takdir hakkı hiçbir zaman sınırsız değildir, sorumsuzluk anlamında değildir. Malumunuz idare hukukununun temel kurallarından bir tanesi de idarenin takdir hakkını kullanırken kamu hizmeti ve yararı ölçüsüne göre, eşitlik ölçüsüne göre davranmak zorunda. Bizim buna benzer çok emsal kararlarımız var Sayın Vekilim.

İdarenin takdir yetkisine hemen bir örnek verebilirim. Hafızam beni yanıltmıyorsa ya Şırnak Valisi ya Batman Valisiyle ilgili yazı işleri müdürlüğü için bir ilçeye vatandaşın biri müracaat ediyor "Annem babam da hasta, onlara bakacağım." diyor. Gerek valilikten gerekse o kaymakamlıktan "Burada ihtiyaç yoktur." deniliyor. Ondan daha sonra başvuran birinin, vali ve ilgili kaymakamın inisiyatifıyla oraya kaymakamlık yazı işleri müdürlüğüne ataması yapılıyor. Bize bu şikâyet geldi efendim. Biz bunu araştırdık, valiyi hatalı bulduk. Hatalı davrandığına kabule yanaştık. Bu işleminizi iptal edin yeniden bu işlemi yapın dedik. İlk isteyen hakikaten daha kıdemli, ilk isteyen dosyası daha temiz, hiçbir disiplin cezası yok, öncelikle istemiş, anne babası da mazeretli. İdare bize dedi ki: "Valinin takdir hakkı." Hayır, takdir hakkını değil, bu kamu hizmeti kamu yararı eşitliğe göre.

Arz ederim.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Karara uyuldu mu?

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Karara, efendim, uyulmadı. Bakın, bütün bunları biz yazdık. Hatta vali bey hatalı olduğunu kabule dahi yanaşmadı.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Dava açma yetkisi olsa, kararlara uyulmasını da...

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Kesinlikle haklısınız efendim. Benim kişisel kanım bu efendim.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Ben bir ekleme yapmak istiyorum.

Özellikle bu iktidar döneminde bu işlemlerle ilgili çok fazla mağduriyet yaşandı. Bunlardan birisi de benim. Hatta Nihat Bey sizin de içinde bulunduğunuz mülakat kurulunda 3 kez hâkimlik savcılık mülakatlarında elendim. Hatta bir mülakatta siz bana şunu sordunuz Pertek doğumlu olduğum için "Pertek'te deniz var mı?" diye sordunuz. Bunu özellikle sordum, samimiyetinize inanmak istiyorum ve zannediyorum bu dönemde bütün mülakatlarda binlerce hâkim savcı alındı ve araştırırsak -hani biz bakış açısı olarak öyle bir anlayışa sahip değiliz ama- tek bir, örneğin Alevi kökenli vatandaşımız alınmamıştır hâkim ve savcı olarak. Bunu ortaya koyabiliriz. 2002'den 2016'ya kadar alınmış olan bütün hâkim ve savcılar tek tek çıkaralım sicilini -doğru bir şey değil ama yapılanları ortaya koymak için önemlidir- bir tane bile kaçmamıştır aradan herhâlde yanlışlıkla bile olsa. Maalesef, böyle bir uygulama söz konusuysen, ben de bunu yaşamışken bu kurumun da tarafsızlığını ve bağımsızlığını uygulamaya geçirmesini diliyorum. Anlattıklarınız çok güzel. Bu şekilde sürdürülmesini talep ediyorum.

Teşekkür ederim.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Efendim, biraz tabii kişisel...

BAŞKAN – Belki sizin cevap vermeniz doğru olmaz ama ben bir şey söyleyeyim Nurhayat Hanım'a cevap olarak değil ama. Ben de 1991 yılında hâkimlik savcılık sınavına girdim. Seyfi Oktay'ın Adalet Bakanı olduğu zaman. Yazılıdan iyi bir not da almıştım, hukuk fakültesini de iyi bir derecede bitirmiştim, elendim mülakatta. Başka arkadaş da vardır burada ama bilemiyorum.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Yazılıdan kaç almıştınız?

BAŞKAN – 92.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Sayın Başkanım, ben, sayın vekilimizi yadsıma adına söylemiyorum ama benim bulunduğum komisyonda ve çok spesifik örnek verildi diye onu bakanlık kayıtlarından çıkarabiliriz. Biz Tunceli'de...

BAŞKAN – Belki bununla ilgili başvuru olursa inceleyebilir ombudsman. İdari bir tasarruf çünkü.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Zaman aşımına uğradı yalnız.

BAŞKAN – Sizinle ilgili değil. Genel olarak o dediğiniz 2016'ya kadar ki.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Bakın, efendim, inanır mısınız benim de bulunduğum komisyonda Allah şahit -ben hatırlıyorum- Tuncelili arkadaşımız gayet güzel hâkim... Şu an HSYK'da -Ömür diye benim de yakın dostum- Alevi denen, sosyal demokrat denen çok güzel çoğulcu bir yapı bana göre. Çünkü ben eski yargıç olduğum için HSYK hiç böyle çoğulcu yapıya bana göre şey yapılmadı. Şu an, tabii, mezhepçiliğe girmem. Benim memleketimin yüzde 40'ı... Ben Alevilerle büyüdüm, hiçbir de sorunumuz olmadı.

Şahsen ben kendim yapmadım. Diğerini de sizlerin takdirinize bırakıyorum. Ama biz Tunceliliyi aldık Sayın Vekilim.

BAŞKAN – Devam edelim.

Erol Bey, siz de buyurun.

EROL DORA (Mardin) – Ben de sunumunuz için teşekkür ediyorum.

Kamu Denetçiliği Kurumunun tanıtımı ve kuruma yurttaşlarımızın başvurabilmesini teşvik amacıyla ne gibi çalışmalar yürüttünüz? Örneğin tv kanalları yoluyla, kamu spotu biçiminde yurttaşları bu konuda bilinçlendirici, teşvik edici kısa filmler yapmayı düşünüyor musunuz?

Temmuz 2015'ten bu yana Diyarbakır, Şırnak, Mardin illerinin çeşitli ilçelerinde devam ettirilen sokağa çıkma yasakları süresince, gerek TBMM Başkanlığına sunulan soru önergeleri ve araştırma önergeleri gerekse Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yansıyan ve devletin yurttaşlarına karşı işlediği hak ihlallerini konu alan çok sayıda vaka gerçekleşmiştir. Bu vakalar zaman zaman çeşitli basın organlarına yansımış. Özellikle sosyal medyada yoğun bir biçimde yer almıştır. Bu çerçevede, konuyla ilgili kurumunuza yapılmış bir başvuru bulunmakta mıdır?

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 16

Ayrıca, kurum olarak 6328 sayılı Kanun'un 7/(ç) maddesinde belirtilen çerçevede, Aralık 2014'te Soma konulu özel bir rapor hazırladığınızı da dikkate alarak, bölgede uygulanan sokağa çıkma yasakları süresince sivil halkın uğradığı yaşam hakkı ihlalleri, sağlık hakkı ihlalleri, eğitim hakkı ihlalleri, basın mensuplarının haber yapma haklarına dair ihlaller gibi konulara ilişkin özel bir rapor hazırlamayı düşünüyor musunuz?

İkinci sorum: Yetmiş gündür sokağa çıkma yasağının devam ettiği Sur ve Cizre ilçelerinde yaşayan bir yurttaşın idari eylem ve işlemlerden şikâyetinde bulunma şartları bulunmamaktadır. Sokağa çıkma nedeni ve güvenlik gerekçesiyle şikâyetinde bulunma olanağı bulunmayan yurttaşlarımızın yaşadığı ihlallerle ilgili kurumunuzun bu tür olağanüstü durumlarda imkânsızlıklar gerekçesiyle resen olaylara müdahale etme durumu nedir ilgili yasanız çerçevesinde?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Buyurun Nihat Bey.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Efendim, Sayın Dora'ya teşekkür ediyorum bu tespitlerinden dolayı.

Şimdi, efendim, demin -yasamızda da yazılı olduğu üzere- arz ettim, yargıya intikal eden konularda kurumumuzun müdahale etmesi söz konusu değil. Hem Anayasa Mahkemesine intikal eden bir durum var hem İnsan Hakları Avrupa Mahkemesine intikal eden bir durum var. Son bir aya kadar bize bu konuda herhangi bir müracaat da olmamış idi. Ancak bununla ilgili 7 tane müracaat oldu. Şu an Kamu Denetçisi Mehmet Elkatmış Bey bakanlıkla da şey hâlinde. Demin de arz ettiğim gibi, biz inceleme, araştırma safhasındayız; bakanlıktan savunmaları istedik. Onlar da bize o savunmalarına göre, gerçekten yargıda görülmekte olan -biz basından duyuyoruz- bir dava var mı, yargı bazı şeyleri çözümlenmiş mi, ona göre hareket etmemiz gerekiyor.

Diğer yandan da kadın ve çocuk haklarından sorumlu -özellikle yasa onu böyle ifade etmiş- benim bildiğim 55'in üzerinde aynı zamanda eğitim hakkıyla ilgili, yaşam hakkıyla ilgili müracaatlarımız aynı çerçeve içerisinde devam etmekte. İçişleri Bakanlığıyla, bizzat Bakan Bey'le de görüştüm, Müsteşarıyla da görüştüm. Gelecekte bu şeyleri tamamladıktan sonra, malum oradaki ortamı da biliyorsunuz, biz Diyarbakır'a da bir ziyaret programı düşünüyoruz efendim.

İkincisi: Demin de arz ettiğim gibi, 2 tane kamu spotumuz var ve bunlar dönüyor. Ondan ayrı olarak -basın ve haklar işler birimimizde bu yıllık raporumuzda da dokümanları, istatistikleri de var- biz sosyal medyayı da ve çok kısa onar saniyelik filmleri de kullanıyoruz Sayın Vekilimiz farkındalık adına. Ama bu proje çerçevesinde 2016 yılında kurumumuzun, farkındalığın artırılması adına bizim oldukça farklı girişimlerimiz oluyor. Ve biliyorsunuz, bu kurum kurulduğu vakit ilk kez -ben bundan çok eleştiri de aldım bazı çevrelerce- 81 valiliğe ve ona bağlı 850 üzerinde kaymakamlığa 4 dilde afişler gönderdim, başvuru formları gönderdim; bunlar Türkçe, Kürtçe, Arapça ve İngilizce olmak üzere.

Biz Kürt vatandaşımızın Kürtçe müracaatını da değerlendiriyoruz, bir Ukraynalınınkini değerlendiriyoruz Ukraynaca -bunların hepsi geldi bize- veya bir Gürcü'nün. Bunların hepsinin sorunlarını evvela uzlaşma yoluyla çözmeye gayret ettik, ondan sonra da gereğini yaptık.

Efendim, Soma raporuyla ilgili bağlantılı olarak bu insan hakları ihlalleri ilgili eğer yargıya intikal eden bir durum yoksa bizim yetkimiz dâhilinde bunu üzerine gidileceğinden ve çok kapsamlı bir konu olmasına rağmen, eğer koşullar olursa özel bir rapor hazırlamayı da düşünebiliriz kapasitemize göre. Tabii, biz bunlarda menfaat ihlalini aramıyoruz, muhakkak bireysel başvuru arıyoruz, Şimdi bunlar insan hakları ihlalleri, temel hak ve özgürlük ihlalleri olduğu için yönetmeliğimize göre, herhangi bir vatandaş müracaat edebilir. Nitekim milletvekilimizin bir zararı yok ama insan hakkı ihlali iddia edildiği için biz bunu incelemeye ve araştırma aldık efendim.

Bizim bu ihlallerle ilgili yasa gereği -demin de arz ettim, bunu istiyoruz- bizim resen bu olaylara müdahale etme yetkimiz yoktur. Bu müdahale İnsan Hakları Kurumunun kendi yetkisi içerisinde.

Arz ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Buyurun Markar Bey.

MARKAR ESEYAN (İstanbul) – Sayın Başkan, sayın üyeler, Sayın Ombudsman; hoş geldiniz, teşekkür ediyoruz bilgilendirmeler için.

Ben açıkçası iki konuda sizin tekrar görüşünüzü rica edeceğim. Başta bir tespitte bulundunuz. Ben bu başdenetçilik kurumu konusunda bunun önemli olduğunu düşünüyorum. Aslında bu kurumun, başdenetçinin gücü moral bir değeri ortaya koyması ve aslında güçsüzlüğünden ileri gelmeli. Şimdi, bir yandan da çok doğru bir şekilde, bunun bir kurul olarak çalışmasının aslında kendi özelliğini ve gücünü azaltacağını ifade ettiniz, Yunan meslektaşınızdan örnek verdiniz. Dolayısıyla, sizin üzerinizde yani başdenetçinin üzerinde biriken bir yetki olacak ve bu yetkinin de artırılmasını istiyorsunuz.

Şimdi, bunlar, bana biraz çelişen kavramlar gibi geldi ve mutlaka çelişmiyordur, onu açıklamanızı istiyorum. Yani, eğer işte dava açma yetkisi, davalara katılma yetkisi, resen inceleme başlatma yetkisi gibi pek çok gücü kendi şahsınızda topladığınızda bu sizin görevinizi sıradanlaştırmaz mı? Yani aslında moral olarak... Mesela Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi üyesiyim. Avrupa Konseyinin, evet, bir AIHM mahkemesi var ama aldığı kararların aslında hiçbir yaptırım gücü yok ama bütün devletler o kararları çok önemsiyorlar çünkü bir gelenek oluşturmuş. Ben mesela bu kurumun çok önemli ve değerli olduğunu düşünüyorum.

Yüzde 35-40'lık oranların da ben kötü olmadığını düşünüyorum başlangıç için. Yani üç yıllık bir süre yeni bir kurum ve bence çok iyi bir performans göstermişsiniz ve bunu çok daha hızlandırmanın mutlaka yolları var ama bunu, kurum kendi saygınlığını yıllar içerisinde artırarak ve bir geleceğe dönüştürerek sağlamalıdır. Yani, biz, bu kurumu fazlasıyla yetkilerle donatırsak bence kurumu

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 17

anlamsızlaştırırız diye şahsen düşünüyorum. Yani diğer komisyon üyesi kıymetli vekil arkadaşlarımız da buna cevap verebilir. Bu anlamda bu kurumu sıradanlaştırmamak lazım. Yani pek çok yaptırımla donatarak herhangi bir mahkemeye dönüştürmek bence kurumun sivilliliğini ve kurallar üstü otoritesini, itibardan kaynaklanan otoritesini acaba zayıflatır mı diye düşündüm.

Bir de diğer konu, örneğin sizin diğer denetçilerle olan ilişkileriniz... Yani orada böyle bir problem olduğu takdirde, zaten sizin yetkileriniz ne kadar çoğaltılırsa çoğaltılsın orada ciddi bir sıkıntı var demektir. Yani diğer denetçiler başkanla uyumlu çalışmıyorsa öncelikle bunu çözmeliyiz diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Markar Bey.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Sayın Eseyan'a teşekkür ediyorum açıklamalarından ve tespitlerinden dolayı.

Tabii, denetçilerimizle -evvela ikinci soruya cevap vermek istiyorum- arkadaşlarımızla dün de beraberdik, öyle bir sorun yok ancak böyle bir yorum farkı var. Ama bu yorum farkına rağmen, arkadaşlarımız, en ufak bir şeyde bulunmadan yine önerilerini bana getiriyorlar ve biz Kamu Başdenetçisi -çünkü yasa çok açık- olarak önerileri şey yapıyoruz. Yani buradaki yasa düzenlenirken birtakım deyimlerin, ifadelerin böyle ucu açık bırakılmasını şey yapmak istiyorum. Biliyorsunuz Avrupa Mahkemesi özellikle birçok kararında öngörülebilir. Yani vatandaş hareket edeceği vakit ne yasak ne yasak değil, yetkim nedir ne değildir diye yasalarda belirlenmesi... Ben bu anlamda söyledim efendim.

Diğer yönden, şimdi oranlar içinde çok teşekkür ediyorum, gerçekten Sayın Eseyan güzel bir noktaya temas ediyor. Çünkü Avrupa İlerleme Raporu'nda yüzde 20'lik şeylerden bu orana gelmesini çok iyi bir gösterge olarak görüyorlar.

Ben, tabii, yetki isterken bu anlamda, idarelerin yapılan hukuk ve hakkaniyete aykırı olan işlem ve eylemlerinin arkalarında durmalarını ve bunu mümkün merteye hukuka ve hakkaniyete uygun yerine getirmeleri hedefimiz. Neden? Vatandaş mahkemeye gitmeden en seri, en ucuz şekilde adalet sağlanabilsin diye. Fakat, demin de arz ettim, Türkiye'de mevcut bir idari kültür vardır, mevcut bir idari yapı vardır; bunu birden bire bugünden yarına tek başına ombudsmanın kırabilmesi, değiştirmesi mümkün değil efendim.

Bakınız, şu an -burada, tabii, aynı zamanda bir hem açıklama hem de hesap veriyoruz- mahkeme kararlarının uygulanmadığı 3 tane şikâyeti ben yürütüyorum. Zaten birini sonuçlandırdık, Suriyeli vatandaşlarımızla ilgili olarak mahkeme kararına rağmen -devletimi eleştirmiyorum, onların da bir bildiği var- vatandaşlar paralarını alamıyorlar. Bitmiş, idare bunu uygulayacak. Şu an, ben, aynı şekilde vakıflarla ilgili, vakıf aidatlarıyla ilgili Yargıtaydan geçen fakat idarenin uymadığı şikâyete bakıyorum, aşağı yukarı bir yıldan beri bunu araştırıyorum. Bir diğer yönden -bilmiyorum Elâzığlı sayın vekilimiz var mı- bundan aşağı yukarı on-on beş yıl önce Keban Barajı'nda özel idarenin çalıştığı ve gelirini muhtarlığa bıraktığı bir tekne batıyor. Yanılmıyorsa 10'un üzerinde insan ölüyor, dava açıyorlar, idare kusurlu; tazminata mahkûm oluyor. Efendim, hâlâ o paraların çoğunu alamamış diye geldi.

Bunları ne için arz ediyorum? Tabii, kendi sistemimizdeki birtakım aksaklıklar. İşte, biz, bu mahkemeye gitmeden önce yargının işini azaltma bakımından önce uzlaşma, dava açma yetkisini idarelerin tavsiye kararlarına uyup uymama konusunda biraz daha fazla düşüncelerini daha uygun hareket etmeleri adına talep ettik ama sizin dediğiniz gibi bizim sivilliliğimizi bu ortandan kaldırırmı? Yani onun da değerlendirilmesi gerekir.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Peki.

Akın Bey, buyurun.

AKIN ÜSTÜNDAĞ (Muğla) – Öncelikle sunumunuz için çok teşekkür ediyorum. Gerçekten ombudsmanın ne anlamda kurumlaştığını göstermesi açısından önemliydi.

Tabii, sona kalınca, soracağım bir çok soru da aslında cevaplandı. Aslında, ben, ombudsmanın Türkiye'de uygulanabilir bir kurum olduğunu düşünmüyorum çünkü bu bir anlayış, bir devrim meselesi. Anlayışların, kamudaki bir anlayış devriminin gerçekleşmesiyle ilgili bir şey. Yani bana göre, "Türkiye'de ombudsman" demek, Müslüman mahallesinde salyangoz satmak gibi bir şeydir. Niye değerli arkadaşlarımız? Yargının bile bağımsız olmadığı bir yerde, denetleme kurumlarının devreden çıkarıldığı bir yerde, vatandaşın tebaa olarak görüldüğü bir yerde ombudsmanlığın uygulanmasının gerçekten bir hayal olduğunu düşünüyorum.

Ayrıca, bürokratik devlet anlayışı ve bürokrasi ile siyasetin içi içe geçmiş olması, "Bugün git yarın gel." anlayışının kamuda egemen olması, gerçekten toplum olarak bizim aşmamız gereken en önemli sorunlardan biri. Onun için, iyi niyetli çabalarınızı takdir ediyorum, gerçekten bir başlangıç olarak da bunu düşünüyorum.

Tabii, müeyyidenin ne kadar önemli olduğunu bu noktada biliyoruz ama sizin de dediğiniz gibi, diğer ülkelerin ombudsmanlığında dahi müeyyidenin olmadığını söylediniz. Müeyyidenin olmadığı yerde etkinlik de yoktur, sonuç alma da yoktur diye düşünüyorum. İşte, anlayış devriminin ne kadar önemli olduğunu burada da görüyoruz. Sadece müeyyideyle değil, bir tavsiyeyle bile harekete geçebilen bir kamu otoritesinin son derece önemli olduğunu düşünüyorum ombudsmanın, gerçekten bu kurumun etkin olması için.

Yargı kararlarının uygulanması çok önemli. 3 tane yargı kararıyla ilgili örnek söylediniz. Asıl benim sorum yargı kararlarıyla ilgili geliyor mu, bu tür problemler diye soracaktım. Tamamında mı 3 tane bilemiyorum ama özellikle okul müdürlerinden en son bize bir çok noktada şikâyetler geliyor. Okul müdürlerinin yargı kararlarına rağmen görevlerine iade edilmemesi durumu çok sık rastlanan bir durum, şu anda da uygulanıyor. Mesela Muğla'da yargı kararlarına rağmen okula dönen müdür yok; bu, çok önemli bir noktadır.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 18

Okul müdürleriyle ilgili göreve iade edilmeyen, bununla ilgili bir şikâyet var mı diye ben soracaktım. "3 tane" deyince... Bunu merak ettim.

BAŞKAN – Akın Bey, sorular bitti mi?
AKIN ÜSTÜNDAĞ (Muğla) – Bitti Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Buyurun.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Sayın vekile tespitlerinden ve tavsiyelerinden dolayı teşekkür ederim.

Tabii, ombudsmanlık kurumları, sizin de bildiğiniz gibi, 140' ı aşkın ülkede var. Hukuk kültürü, hukukun üstünlüğü konularının geliştirilmesinin belki biraz tabii bizim de kurumsal anlamda görevlerimiz kapsamında olduğunu düşünüyoruz. AB'nin de gayriresmî açılış kriterlerinden biri olduğu için, biz buna uyduk ve ombudsmanlık kurumunu kurmuş bulunuyoruz.

Biz tabii kararlarımızda -muhakkak incelemişsinizdir- sadece mevzuat yönünden değil, hem iyi yönetim yönlerinden idarelere eleştiride bulunuyoruz hatta eğer iyi şeyler yapmışlarsa bunları övüyoruz. Aynı zamanda insan hakları ihlallerini de ayrı bir başlık altında değerlendirip en azından hukukun üstünlüğüne biz katkı sağladığımızı düşünüyoruz ama düşüncelerinizi de saygıyla karşılıyorum.

Mahkeme ilamlarında... Tabii bu çok düşük bir oran. Belki çok önceki yıllarda mahkeme ilamları daha farklı tartışılıyor ama bu çok az bir rakam bana göre. Dolayısıyla, idarelerimizin de mahkeme kararlarına büyük oranda uyduklarını düşünüyorum ben.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – 1.709 müdür var Sayın Başkanım, 1.709

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Hayır, onu arz etmedim efendim, ben şeyi arz etmek istedim, mahkeme ilamlarına uyum meselesi. Bende 3 tane ama artık mahkeme ilamlarına zaten uymamak anayasal suçtur. Son yıllarda ben uyulduğu kanaatindeyim, olmazsa bize gelirdi.

Öğretmenlerle ilgili şeye gelince, sanıyorum, Millî Eğitim Bakanlığıyla ilgili, Anayasa Mahkemesine bununla ilgili dava açıldı, reddedildiğini tahmin ediyorum. Sayın Vekilim, ben size bununla ilgili özel bir bilgi notu göndereyim. Bize bu konuyla ilgili şikâyet geldi. Ben bunu sonuçlandırdığımızı düşünüyorum fakat şu an sizleri yanıltmama adına net bir şeyi şey yapamıyorum. Ben sizin makamınıza özel hem kararımızı göndereceğim hem de dosya içinde bunu size sunmaya gayret göstereceğim.

Teşekkür ederim.

AKIN ÜSTÜNDAĞ (Muğla) – Sağ olun.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Meral Hanım, buyurun.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Ben de sunumdan dolayı teşekkür ediyorum.

Son konuşmacı olduğum için soru sormayayım, biraz değerlendirme yapayım birkaç konuda.

Şimdi, doğrusu ombudsmanın yetkisi, hani hangi konularda daha fazla yetki verilmesi konusu -kendileri de ifade ettiler- şüphesiz Anayasa değişiklikleri meselesinde değerlendirilecek bir husustur ama hani dava açma yetkisi olabilir fakat mevcut yargılamalarda yargı erkinin şu anda tarafsızlığı, bağımsızlığı yani kararlarının ne kadar uygulandığı da ayrıca bir vakta olarak ortada duruyor zaten. Şimdi bu nedenle, hani bu bilahare Anayasa'da tartışılacak bir mesele.

Ben birkaç hususta... Yani ombudsmana, doğru, başvuru gerekiyor, şikâyet gerekiyor ama Avrupa Birliği İlerleme Raporu'nda da görüldüğü üzere, özellikle doğu illerinde, güneydoğuda, Kürt illerinde yaşanan çok yoğun, ağır insan hakları ihlalleri var ve bunlar, sadece Türkiye'de Anayasa Mahkemesinin önüne giden vakalar değil, aynı zamanda İnsan Hakları Komisyonunun da ilgi alanında olan bir mesele. Yani Hükümet ve siyaset kurumu dışında bunları söylüyorum, aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin önüne giden ve onlarca tedbir kararının alındığı ağır yaşam hakkı ihlalleri ve benzeri ihlaller söz konusuysen gerçekten Kamu Denetçiliğinin kurum olarak bu konuya eğilmemesini -nasıl ifade edeyim- yani çok talihsiz buluyoruz. Yani Türkiye'de bir yangın var ve şu anda bile Cizre'de 62 yaralının yanarak öldüğüne dair kesin bilgiler var. Avukat arkadaşlar şu anda morglarda ve bunların teşhisini yapıyor. Buna benzer birçok ağır insan hakları ihlalleri var. Bunun Kamu Denetçiliği Kurumunun bilgisi dışında olması söz konusu değil. Türkiye vatandaşı olan herkes bu konuda ama yakından ama uzaktan bir şekilde bilgi sahibidir. Bu nedenle, rapor niye hazırlamadığınızı hani ifade ettiniz ama biz bunun -ben en azından, şahsen- yeterli bir gerekçe olmadığı kanaatindeyim. Yani ivedi bir şekilde Kamu Denetçiliği Kurumunun bu meseleye dair ayrıntılı bir rapor çalışması olması gerektiğini düşünüyorum.

Yine, Diyarbakır'da ya da Şırnak'ta ya da Mardin'de yani herhangi bir ilde bu kadar yoğun ve sizin alanınıza giren hani ağır insan hakları ihlallerinin... Ve ombudsman, dünyada da daha çok halkın avukatı yani gerçekten halkı devlete karşı koruyan, devletin uygulamalarına karşı koruyan bir kurum olması hasebiyle bu konuda görevini layıkıyla yerine getirmesi de çok hayati bir önem arz ediyor. Önemli olan, siyaset erkinin, Medisin ombudsmanı seçmesi değil, sadece, bu kurumun layıkıyla ve uluslararası standartlarda görevini de yapmasıdır. Yani bizim halkın vekili olarak bu konudaki görüşlerimizi sizlerle paylaşmak istedim.

Diğer bir mesele: Büro, bir temsilcilik, inceleme, mutlaka, ivedi bir şekilde olması gerekiyor. Bu bir taleptir aynı zamanda. Gerekirse biz de başvururuz yani halk adına, sonuçta ağır insan hakları ihlallerinde kişinin bizzat zarar görmesi gerekmiyor. Ben böyle bir başvuru yapacağım en ivedi şekilde, bugün ya da yarın yapmayı düşünüyordum zaten, bugün biraz tetiklemiş oldu.

Son olarak bu kadın meselesi, kadın hakları meselesi. Gerçekten konuşmanızda sıklıkla ifade ettiniz: "Dezavantajlı grup." Yani kadının insan haklarını savunan dünyadaki bütün kurumlar, yapılar -ben de bir kadın insan hakları savunucusu olarak aynı zamanda kadınların asla engellilerle, çocuklarla, yaşlılarla, dezavantajlı gruplarla birlikte değerlendirilmemesi gerektiğini, bunun çok önemli

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 19

olduğunu, kadınların toplumun yarısı olduğunu... Ve biz kadınlar olarak bu ülkenin dezavantajlı grubu değiliz. Biz bu ülkenin -tırnak içinde söylüyorum- sahibi varsa sahiplerinden yarısız yani. Ve Kamu Denetçiliğinde, bildiğim kadarıyla -yanılıyorsam düzeltin lütfen- bir kadın kamu denetçisi de yok. Bu da birçok kurumdaki, birçok organdaki, mekanizmadaki kadın temsiliyetinin, "halkın avukatı" olarak bilinen bir mekanizmada kadınların olmamasının da çok büyük bir eksiklik olduğunu ve bunun kamuya ve halka yansımada da bize yansımada da, kadınlara yansımada da çok negatif bir etki yarattığını da ifade etmek istiyorum.

Ve yani kamu denetçiliği mekanizmasının, kurumunun aranızdaki hukuki anlaşmazlığı dikkate alarak, yorum farkını dikkate alarak söylüyorum -çünkü sadece size hitap etmem haksızlık olur yani bir mekanizma olarak çalışıyorsunuz kamu denetçileriyle birlikte- tarafsızlık ve bağımsızlığınız da yine işin aslıdır yani hani tartışma dışıdır.

Demir konuşmanızda sadece dikkatimi çekti, bu Skorsky meselesinde mesela şey dediniz: "Ankara merkezde ve maalesef kimseyi de bulamamışlar." gibi bir yani onu nasıl yorumlayayım bilmiyorum. Bulsalar o hak ihlalini şey mi yapar yani hani, nasıl anlatayım, bitirir mi, ortadan mı kaldırır? Kaldırmaz, ihlal ihlaldir. Yani hani bizim ve sizin -ben öyle not almışım sadece- kastınızı sorgulamadan bunu objektif olarak söylüyorum.

Yani özetle, bu değerlendirmeleri yapmak istedim çünkü kurumunuzun oynayacağı rol, Türkiye'de insan hakları standartlarının gelişmesinde halkın devlete karşı kendisini güvende hissetmesi için ve bu mekanizmaların etkin kullanımı açısından önemli bir yerde duruyor. Başta da ifade ettiğim gibi, kurumun varlığı önemlidir ama bu kurumun hak edilen şekilde işleyiş içinde olması daha da önemlidir. Yani sadece göstermelik değil, gerçekten etkin bir mekanizma olarak kullanımını önemsiyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sağ olun, teşekkür ederim.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Umarım soru sormadım değil mi?

BAŞKAN – Olsun, soru gibi değerlendirebiliriz bunları.

Nihat Bey, buyurun.

KAMU BAŞDENETÇİSİ M. NİHAT ÖMEROĞLU – Sayın Vekilimize hem konuşmalarından, tespitlerinden dolayı şükranlarımı sunuyorum.

Bundan sonra kendimize konuşurken de -demin sayın vekilimizin de dediği gibi- daha çekidüzen veririz. Ben yanlış bir anlaşılmaya sebep verdiğim için özür diliyorum. Kadın ve çocuk haklarını, ben onları öncelikli sıraya koymak istedim. Yani Anayasa'mızda da bu böyledir. Nitekim, kanunumuz da sadece bir denetçinin aynı zamanda kadın ve çocuk haklarından sorumlu bir denetçi olarak başdenetçi tarafından görevlendirmesini yasa hükmü hâline getirmiş. Bizim kurumumuzda da kadın ve çocuk haklarından ve diğer bahsettiğim şeylerden sorumlu bayan kamu denetçimiz de aktifte çalışmaktadır, onu da ben arz edeyim. Onu görevlendirdim, bir hanım şeyimiz var.

Güneydoğu olayları belki tekrar olacak. Bakın, son bir aya kadar bize hiçbir müracaat olmadı. Biz eğer resen harekete geçsek diğer kurumların yetki alanına girmiş oluruz. Bu tamamen o tarihlerde İnsan Hakları Kurulunun yetkisi içerisinde olan bir şey. Ama bakınız, demin de arz ettim, bana geldi bir sayın milletvekili ve gene o bölgeden, İstanbul'daki bir tüzel kişilikten, bir dernekte 55'in üzerinde şikâyet geldi. Biz buna rağmen bunları esas aldık, inceleyip ilgili Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığıyla, Millî Eğitim Bakanlığıyla, İçişleri Bakanlığıyla irtibata geçtik. Acaba onlar savunmalarında ne diyecekler? "Aman efendim, siz bu şeye karışamazsınız, bu yargıya intikal eden durum." mu diyecekler veya ne tür cevap verecekler, biz onun üzerine bunun gerekirse mahalline gideceğiz. Dolayısıyla, şu an resen inceleme olmadığı için bireysel başvuru yapılmadan bizim buna girmemiz mümkün değil, yasayı ihlal etmiş oluruz. Bunu arz etmek isterim ben.

Büro. Bunu ben zaten arz ettim. İstanbul'da da büroyu kurduk, büyük bir büro. İkinci olarak da Diyarbakır'ı planladık. Genel Sekreterim burada, Genel Sekreterime talimat verdim fakat şimdi ortam biraz müsait değil, siz de takdir edersiniz. Yoksa biz ivedilikle önce o bölgede -yani bu Diyarbakır olur, Van olur- bunu kurmayı düşünüyoruz. Eğer gerçekleştirebilirsek mobil sistemimizi de devreye koymak istiyorum. Mesela gerekirse kiralama sistemiyle biz bunu dizayn ederiz, Anadolu'nun çeşitli kentlerinde duyurumuzu yaparız, gideriz diye düşünüyorum ben.

Orada da "maalesef" derken ben şunu kastettim, gene amacımı aşır olabilirim: Yani oraya idare gittiği vakit, polisler gittiği vakit evvela bir kapıyı çalsınlar, belki içeride birisi var da açabilir. Buna bile gerek kalmadan derhâl şey yapmayacaksınız; onu arz etmek istiyorum.

Burada hem de bu yönetim döneminde olmuş güzel bir karar verdi, eleştirdiğimiz İçişleri Bakanlığı da "Tazminatı ödeyelim." dedi bu anlamda. Bir tavsiye kararımız da oldu. Bu konuda, özellikle insan hakları ihlallerinde mümkün mertebe hassasiyetimizi koruyoruz.

Güneydoğu için de aynı hassasiyetimiz devam etmektedir. Bundan hem ülkemiz hem insanlarımız hem ben de kişisel olarak büyük bir üzüntü duymaktayım. Keşke tabii bir barış ortamı olup şey yapabilse.

Arz ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Şu anda burada bende gözükken bir başka söz talebi yok.

Komisyonumuzu kamu denetçiliği konusunda bilgilendiren Kamu Başdenetçimiz Sayın Mehmet Nihat Ömeroğlu'na, onunla birlikte bulunan arkadaşların da isimleri zikredildi ama burada teşekkür için ifade edeyim; Veli İlhan Ceylan, Avrupa Birliği ve Dış

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Anayasa

Tarih : 11/02/2016 Saat : Kayıt: Anayasa Stenograf : Uzman : Sayfa: 20

İlişkiler Birim Sorumlusu arkadaşımız; Servet Alyanak, görevli hâkim arkadaşımız; Önder Demirci, yine görevli hâkim arkadaşımız; çok teşekkür ediyorum.

Yine bizim komisyon uzmanlarımız Haluk Kurnaz ve İsmail Doğanay burada. Yine aynı şekilde burada tutanakları tutan arkadaşlarımıza, kaydı yapan arkadaşlarımıza da teşekkür ediyorum.

Başka bir toplantıda yine başka bir konuyu görüşmek üzere Anayasa Komisyonumuzun 26'ncı Yasama Dönemi, Birinci Yasama Yılı, 4'üncü toplantısını kapatıyorum.

Teşekkür ederim.

Kapanma Saati: 13.13

